

انتشارات مشاوران آموزش
ناشر تخصصی عمومی و علوم انسانی

مجموعه کتابهای هدفدار

دین و زندگی

عمومی

۱۲

سعید شبقره
وحید تمنا
فردین سماقی

مقدمه مؤلف

پرسش مهم:

آیا دروس عمومی، حفظی هستند؟

کسانی که معتقد به حفظی بودن دروس عمومی هستند، اگر معلم باشند، روش تدریس‌شان مبتنی بر حافظه‌پروری است و اگر دانش‌آموز باشند روش مطالعه‌شان مبتنی بر «تکرار و تکرار و تکرار» است. در پنج سال گذشته حتی یک خط در کنکور و امتحانات نهایی، سوالی طرح نشده است که حافظه شما را بسنجد، بلکه پشت صحنه هر تست و سوال امتحانی، حداقل یک مفهوم وجود دارد که شما را قادر می‌سازد که مطلب را یاد گرفته و به تست و سوال پاسخ دهید.

وقتی دروس عمومی را حفظی ندانید، اتفاق بزرگی در یادگیری شما روی می‌دهد! کلام در آیات قرآنی بی‌شک از روابطی منطقی برخوردار است در نتیجه وقتی شما هر آیه قرآنی را می‌خوانید و پیام‌های آن را استخراج می‌کنید میان محتوای آیه با پیام‌های آن رابطه‌ای منطقی خواهید یافت و وقتی چنین باشد، شما دیگر حفظ نخواهید کرد بلکه یاد خواهید گرفت.

چگونه کتابی برای شما آماده کرده‌ایم؟

* درسامه:

۱. تمام مطالب را طوری آموزش داده‌ایم که شما قادر باشید مطالب را به بهترین شکل ممکن با دلایل یاد بگیرید.
۲. از ارائه مطالب اضافی که قطعاً در کنکور نمی‌آید، پرهیز کرده‌ایم.
۳. به ساده‌ترین شکل ممکن مطالب را توضیح داده‌ایم.

* پرسش‌های امتحان نهایی:

۱. برای هر درس پرسش‌های امتحانی را در دو سطح آماده کرده‌ایم.
۲. سطح اول پرسش‌ها، سطح متوسط است و پیشنهاد می‌شود که بلافاصله با مطالعه درسامه به پرسش‌های این بخش پاسخ دهید تا ببینید درس را خوب خوانده‌اید یا خیر.
۳. سطح دوم پرسش‌ها، سطح امتحان نهایی است که قرار است شما را برای امتحان نهایی آماده کند. یادتان باشد که پاسخ‌هایتان را بنویسید و بعد با پاسخ‌های تشریحی آخر کتاب مقایسه کنید.

* تست‌ها و پاسخ‌های تشریحی:

۱. تمام تست‌های کنکور سال‌های قبل را یا متناسب با کتاب‌های درسی نظام جدید تغییر داده‌ایم یا عیناً آورده‌ایم.
۲. تست‌ها را «هدف‌دار» چیده‌ایم. به این نکته توجه کنید که بسیار مهم است. شما با یادگیری هر تست، آماده می‌شوید که تست بعدی را یاد بگیرید. با این روش، مطالب در ذهن شما استحکام می‌یابند. این نوع از چینش تست‌ها فقط و فقط در کتاب مشاوران انجام شده است.
۳. تست‌ها مطالب هر درس را پوشش داده‌اند و البته تست‌های مروری نیز در هر درس گذاشته‌ایم که شما مطالب قبلی را موقع تست‌زدن دوره کنید.

امیدواریم بهترین نتیجه را بگیرید.

انتشارات مشاوران آموزش

گروه دین و زندگی انتشارات مشاوران آموزش

فهرست

بخش اول ■■ تفکر و اندیشه

۶	درس اول: هستی بخش
۲۰	درس دوم: یگانه بی همتا
۳۵	درس سوم: توحید و سبک زندگی
۴۷	درس چهارم: فقط برای تو
۶۲	درس پنجم: قدرت پرواز
۷۷	درس ششم: سنت‌های خداوند در زندگی

بخش دوم ■■ در مسیر

۹۳	درس هفتم: بازگشت
۱۰۴	درس هشتم: احکام الهی در زندگی امروز
۱۱۶	درس نهم: پایه‌های استوار
۱۲۸	درس دهم: تمدن جدید و مسئولیت ما
۱۴۰	آزمون سراسری ۹۸
۱۵۶	پاسخنامه تشریحی

در این درس نیز می‌خواهیم بدانیم که «چگونه می‌توان خداوند را خالصانه عبادت کرد؟» و «چگونه می‌توان هم نماز و هم سایر فعالیت‌های روزانه را برای رضای خدا انجام داد؟»

این درس به‌طور عملی در ادامهٔ درس دوم و سوم است، در نتیجه می‌توان سؤال ترکیبی از این سه درس طراحی کرد. در زمان مطالعهٔ این درس هر مطلبی که می‌خوانید، به خودتان بگویید که چه نوع توحیدی است و اگر توحید عبادی است به کدام بُعد (فردی - اجتماعی) اشاره دارد. خدای بی‌نیاز که جز کمال و سعادت بندگانش را نمی‌خواهد، در کلامی به پیامبر (ص) می‌فرماید:

متن آیه

قُلْ إِنَّمَا أَعِظُكُمْ بِوَاحِدَةٍ أَنْ تَقُومُوا لِلَّهِ مِثْلِي وَفَرَادِي

بگو: «من فقط به شما یک اندرز (یک موعظه) می‌دهم که: دو نفر دو نفر و یا به تنهایی برای خدا به پا خیزید.» (سبأ/ ۴۶)

تدبیر در قرآن (۱)

مقصود از قیام جمعی و قیام فردی چیست؟ برای هر کدام نمونه‌هایی ذکر کنید.
پاسخ: مقصود از قیام فردی، همان توحید عملی در بُعد فردی است و مقصود از قیام جمعی همان توحید عملی در بُعد اجتماعی است.

در بُعد فردی: خواندن نماز، دوری از انجام گناه
در بُعد اجتماعی: کمک برای رسیدن به عدالت اجتماعی، تلاش برای داشتن جامعه‌ای که حاکم آن طبق قوانین الهی حکم‌فرمانی کند.

متن خوانی آیه:

۱. تنها موعظهٔ خداوند یا تنها اندرز خداوند به مردم: «اخلاص در بندگی و تحقق توحید در بُعد فردی و بُعد اجتماعی است.»
۲. در آیه تأکید شده است که: قیام فقط باید برای خدا باشد.
۳. تَقُومُوا (قیام کردن) در این آیه به این معناست که توحید فقط در سخن نیست؛ بلکه باید به پا خاست و عمل کرد.

متن آیه

أَلَمْ أَعْهَدْ إِلَيْكُمْ يَا بَنِي آدَمَ أَنْ لَا تَعْبُدُوا الشَّيْطَانَ إِنَّهُ لَكُمْ عَدُوٌّ مُّبِينٌ، وَ أَنْ اعْبُدُونِي هَذَا صِرَاطٌ مُسْتَقِيمٌ

ای فرزندان آدم، مگر با شما عهد نکرده بودم که بندگی شیطان را نکنید، قطعاً او برای شما دشمن آشکاری است و بندگی مرا کنید. این راه استوار است. (یس/ ۶۱ و ۶۰)

تدبیر در قرآن (۲)

آیا میان عبارت «فقط مرا بپرستید» و «فقط برای خدا قیام کنید» رابطه‌ای می‌بینید؟ توضیح دهید.
پاسخ: پاسخ هم براساس این آیه است و هم آیهٔ قبل‌تر. «قیام فقط برای خدا» به مفهوم «اخلاص در بندگی» اشاره دارد. کسی «فقط خداوند را پرستیده است و توحید عملی را در خود محقق ساخته است» که «فقط برای خداوند قیام کند.»؛ یعنی فقط بندگی او را بکند.

متن خوانی آیه:

۱. این آیه کسانی را که به «گرایش فطری پرستش خداوند» و «راهنمایی پیامبران الهی و کتاب‌های آسمانی» توجه نکرده‌اند، بازخواست می‌کند.
۲. عهد الهی با فرزندان آدم ← بندگی شیطان را نکنید و بندگی خداوند را بکنید: لَا تَعْبُدُوا الشَّيْطَانَ
۳. این آیه به «توحید عملی یا توحید در عبادت» اشاره دارد: وَ أَنْ اعْبُدُونِي
۴. دقت کنید که عهد الهی با فرزندان آدم دو بخش دارد: بخش اول «عدم بندگی شیطان» و بخش دوم «بندگی خداوند»
۵. در آیه علت این که نباید بندگی شیطان را کرد، ارائه شده است: «شیطان دشمن آشکار خداوند است»: إِنَّهُ لَكُمْ عَدُوٌّ مُّبِينٌ
۶. بین آیهٔ قبل و این آیه ارتباط مفهومی وجود دارد.
۷. این آیه نشان می‌دهد که انسان همواره بر سر دو راهی «بندگی خداوند» و «بندگی هوای نفس و شیطان» قرار دارد.
۸. «بندگی خداوند» راه مستقیم و استوار است: أَنْ اعْبُدُونِي هَذَا صِرَاطٌ مُسْتَقِيمٌ

مقدمه

- هدف خلقت انسان: تقرب به خداوند است.
- انسان همواره بر سر دو راهی «بندگی خداوند» یا «بندگی هوای نفس و شیطان» قرار دارد.

متن حدیث

پیامبر(ص):

«راهیابی شرک به دل انسان از راه رفتن مورچه‌ای سیاه در شب تاریک بر تخته سنگی سیاه پنهان‌تر است.»

متن خوانی حدیث

۱. تشخیص شرک، بسیار دشوار است.
 ۲. باید از حریم اندیشه و دل پاسبانی کنیم تا آفت شرک به آن راه نیابد و عمل ما خالص برای خداوند انجام شود.
- شعر زیر در راستای نتیجه‌ای است که از فرمایش پیامبر(ص) گرفته‌ایم:

پاسبان حرم دل شده‌ام، شب همه شب
تا در این پرده جز اندیشه‌اش او نگذارم
حفاظت از دل و اندیشه برای دچار نشدن به شرک

افلاص در بندگی

- معنی اخلاص: خالص کردن و پاک کردن یک چیز از غیر آن است.
- معنی اخلاص در کاربرد دینی: شخص عملش را فقط برای رضای خداوند و همان‌گونه که او دستور داده است، انجام دهد.
- شرط قبولی تمامی اعمال در اسلام: اخلاص
- اخلاص دارای درجات است.
- اعمال انسان نیز هرچه با اخلاص بالاتری همراه باشد، ارزش بیشتری دارد. مهم این است که انسان تلاش کند تا اندیشه و عمل خود را روزبه‌روز برای خداوند خالص‌تر گرداند.

متن حدیث

پیامبر(ص):

«مؤمنان، با توجه به مراتب اخلاص‌شان، بر یکدیگر برتری پیدا می‌کنند.»

متن خوانی حدیث

۱. بر این که اخلاص دارای مراتب است، دلالت دارد.
۲. برتری مؤمن نسبت به مؤمن دیگر: «مرتبه اخلاص» است.
۳. تفاوت مؤمنان در نژاد و جنسیت و ... نیست؛ بلکه در تقوا است که قبلاً در آیات سال یازدهم خوانده‌ایم.

متن حدیث

پیامبر(ص):

نِيَّةُ الْمُؤْمِنِ خَيْرٌ مِنْ عَمَلِهِ
نیت مؤمن از عمل او برتر است.

متن خوانی حدیث

علت: تا نیت و قصد قلبی انسان از انجام یک عمل خدایی نشود، آن عمل، خدایی نمی‌گردد و خالصانه نمی‌شود.
معلول: پس: نیت مؤمن برتر از عمل اوست. (حُسن فاعلی)

متن حدیث

پیامبر(ص):

انَّمَا الْأَعْمَالُ بِالنِّيَّاتِ
همانا اعمال انسان وابسته به نیت‌های اوست.

متن خوانی حدیث

جایگاه مهم و ارزشمند نیت و قصد قلبی را نشان می‌دهد. (حُسن فاعلی)

امیرالمؤمنین علی(ع):
فَاعِلُ الْخَيْرِ، خَيْرٌ مِنْهُ؛ وَ فَاعِلُ الشَّرِّ، شَرٌّ مِنْهُ «انجام‌دهنده کار خیر، از کار خیر، بهتر است و انجام‌دهنده کار شرّ، از آن شرّ بدتر است.»

متن خوانی حدیث

در این سخن حکیمانه تفکر کنید و رابطه آن را با اخلاص در اندیشه و قلب توضیح دهید.
پاسخ: وقتی فردی کار خیری انجام می‌دهد به این معنی است که اولاً اخلاص در اندیشه دارد و ثانیاً چون آن را به عمل تبدیل کرده است پس اخلاص در قلب دارد و گر نه امکان نداشت که آن عمل انجام پذیرد. (در رابطه با کار شرّ نیز همین استدلال را می‌توان کرد.)

درستی و صحت عمل

■ اجزای عمل:

۱. نیت: هدف یا مقصد عمل

۲. شکل عمل یا ظاهر عمل

■ هر عملی باید دو حُسن داشته باشد:

۱. حُسن فاعلی: انجام‌دهنده کار، دارای «معرفت درست» و «نیت الهی» باشد. (اخلاص در اندیشه و اخلاص در قلب داشته باشد).

۲. حُسن فعلی: انجام‌دهنده کار، کار را به درستی و به همان صورت که خدا فرموده است، انجام دهد. (از جهت کمیّت، کیفیت، زمان و مکان و ...)

■ مثال برای حُسن فعلی:

اگر خداوند امر فرموده که نماز صبح در دو رکعت و با یک رکوع و دو سجده در هر رکعت و قبل از طلوع آفتاب انجام شود، انسان مؤمن نیز تلاش می‌کند نماز خود را به همین صورت انجام دهد تا آن صحیح و درست باشد.

تطبیق

با توجه به تعریف بالا از حُسن فعلی و حُسن فاعلی، موارد زیر را بررسی کنید:

۱. آیا ممکن است عملی دارای حُسن فعلی باشد اما حُسن فاعلی نداشته باشد؟ یا برعکس، حُسن فعلی نداشته باشد اما حُسن فاعلی داشته باشد؟ مثال بزنید.

پاسخ: بله هر دو حالت ممکن است.

■ مثال برای عملی که دارای حُسن فعلی است اما حُسن فاعلی ندارد: فردی که تمام آداب نماز خواندن را رعایت می‌کند اما نماز را با ریا خوانده باشد تا دیگران او را دیندار پندارند.

■ مثال برای عملی که دارای حُسن فعلی نیست اما حُسن فاعلی دارد: فردی که آداب نماز خواندن را رعایت نمی‌کند اما به نیت الهی نماز را می‌خواند.
۲. اگر فردی برای لاغر شدن و یا سلامت جسم روزه بگیرد، روزه‌اش درست است؟

پاسخ: حُسن فعلی دارد اما حُسن فاعلی ندارد. در نتیجه یکی از ارکان درستی و صحت یک عمل را ندارد و روزه‌اش درست نیست.

۳. اگر کسی به نیت نماز جماعت مسجد از منزل بیرون آید و به دلیل مانعی نتواند به مسجد برسد، آیا نزد خدا پاداش دارد؟ به چه دلیل؟ در این کار کدام یک از اقسام حُسن وجود دارد؟

پاسخ: بله قطعاً پاداش دارد چرا که نیت او این بوده است که نماز را به جماعت بخواند. پیامبر(ص) فرموده است که اعمال انسان، به نیت‌های اوست و چون این فرد، در اثر اجبار نتوانسته شکل عمل خود را(به جماعت خواندن) اجرا کند، پاداش دارد. این عمل، حُسن فاعلی دارد.

بررسی

با توجه به اینکه ریا در مقابل اخلاص قرار می‌گیرد، بررسی کنید که هر یک از موارد زیر مصداق ریا قرار می‌گیرد یا مصداق اخلاص؟

۱. حضور در نماز جماعت

پاسخ: اگر حضور در نماز جماعت به دلیل عمل به احکام الهی باشد، مصداق اخلاص است و اگر حضور در نماز جماعت به دلیل خودنمایی در جمع باشد، ریا است.

۲. کمک به افراد نیازمند در حضور دیگران

پاسخ: اگر این عمل به این دلیل باشد که دیگران تشویق شوند که کار خیر انجام دهند، مصداق اخلاص است؛ ولی اگر به دلیل خودنمایی باشد، ریا است.

■ در صورتی که حُسن فعلی باشد و حُسن فاعلی نباشد، ریا به حساب می‌آید.

راه‌های تقویت اخلاص

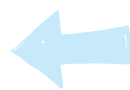
۱. افزایش معرفت و شناخت به خداوند

■ پیوند محکمی میان معرفت به خداوند و ایمان به او وجود دارد. همچنین ارتباط دقیقی میان ایمان به خدا و اخلاص برقرار است.

■ هر قدر که معرفت ما به خداوند بیشتر شود، به افزایش درجه اخلاص کمک خواهد کرد.

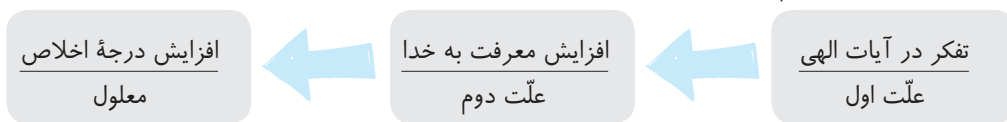
■ به هر میزان که «معرفت به خدا» و «ایمان به خدا» بیشتر شود و او را «عمیق‌تر» بشناسیم، درجه اخلاص ما افزایش می‌یابد. پس:

افزایش درجه اخلاص
معلول

افزایش معرفت به خدا
علّت

■ به چه دلیلی قرآن کریم، به «تفکر» و «تعقل» در آیات الهی دعوت می‌کند؟ چون افزایش «معرفت به خدا» موجب افزایش درجهٔ اخلاص می‌شود. پس این قاعده را یاد بگیریم:

■ شعر زیر در تأیید رابطهٔ فوق است:

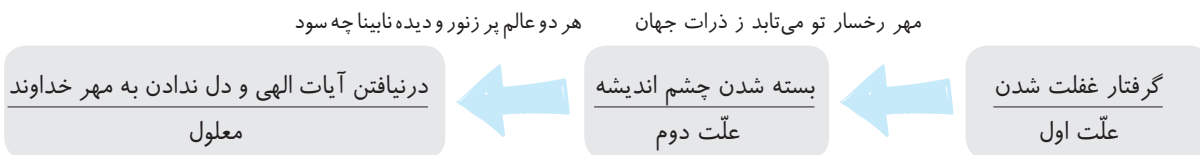
آفرینش همه تنبیه خداوند دل است دل ندارد که ندارد به خداوند اقرار
همهٔ آفرینش، آیات الهی است، پس دل به وجود خداوند اقرار می‌کند.
این همه نقش عجب بر در و دیوار وجود هر که فکر نکند نقش بود بر دیوار
نقش در این‌جا به معنی نشانه یا آیه است و همان مفهوم بیت قبل را دارد.

نکته

تمام مفاهیمی که در بالا گفتیم را می‌توان به‌عنوان پیام هر آیه‌ای از قرآن که به تفکر و تعقل و تأمل در آیات الهی اشاره دارند، در نظر گرفت.

■ چه کسانی از آیات الهی بهره نمی‌برند؟ کسانی که «پردهٔ غفلت» را کنار نزده باشند. شعر زیر به همین مطلب اشاره دارد:

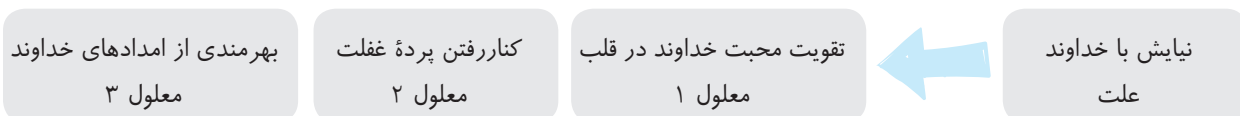
نکته

■ عمل براساس معرفت و آگاهی بسیار ارزشمندتر و مقدس‌تر از عملی است که در آن معرفتی نیست و یا با معرفت اندکی صورت می‌گیرد.
■ نمازی که با معرفت انجام بگیرد، نزد خداوند بسیار ارزشمندتر از نمازی است که به‌جا آورندهٔ آن نمی‌داند چه می‌گوید و برای چه می‌گوید.
■ حتی گاه پیش می‌آید که انسان‌های نادان به تصور اینکه کار خیر می‌کنند، مرتکب گناهان بزرگ می‌شوند.

۲. راز و نیاز با خداوند و کمک خواستن از او

■ «نیایش و عرض نیاز به پیشگاه خداوند» و «یاری جستن از او برای رسیدن به اخلاص»، «غفلت از خداوند را کم می‌کند»، «محبت او را در قلب تقویت می‌سازد» و انسان را از کمک‌های او (امدادهای الهی) بهره‌مند می‌کند.
■ موضوع فوق دارای روابط علت و معلولی است که به شکل زیر نمایش می‌دهیم:

۳. دوری از گناه و تلاش برای انجام واجبات

■ گناه، ریشهٔ درخت اخلاص و بندگی را می‌سوزاند.

متن حدیث

امام علی (ع):
«تمام اخلاص در دوری از گناهان جمع شده است.»

متن خوانی حدیث

۱. به یکی از راه‌های تقویت اخلاص دلالت دارد: «دوری از گناه و تلاش برای انجام واجبات»
۲. رابطهٔ علت و معلولی: علت ← «دوری از گناه» و معلول ← «اخلاص کامل»

■ «ترک گناه» و «توجه به واجبات» و «اطاعت از خداوند»، درخت اخلاص را آبیاری می‌کند و رشد می‌دهد.
■ در میان اعمال واجب، روزه تأثیر خاصی در تقویت اخلاص دارد.

متن حدیث

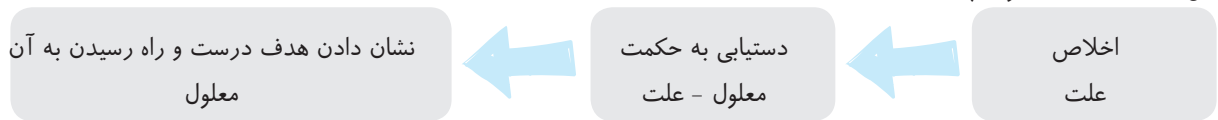
امام علی (ع):
«خداوند بدان جهت روزه را واجب کرد تا اخلاص مردم را بیازماید.»

متن خوانی حدیث

۱. به یکی از راه‌های تقویت اخلاص که «دوری از گناه و تلاش برای انجام واجبات» است، دلالت دارد.
۲. رابطه علت و معلولی: **علت** ← «آزمایش اخلاص» و **معلول** ← «روزه گرفتن».

میوه‌های درخت اخلاص

۱. دستیابی به درجاتی از حکمت
- دومین ثمره اخلاص، دستیابی به «علم محکم و استوار و به دور از خطا» است.
- منظور از «علم محکم و استوار و به دور از خطا» همان حکمت است.
- فواید به دست آوردن حکمت: «نشان دادن هدف درست و راه رسیدن به آن» و «مانع لغزش‌ها و تباهی‌ها»
- این رابطه‌ها را به خاطر بسپارید:

متن حدیث

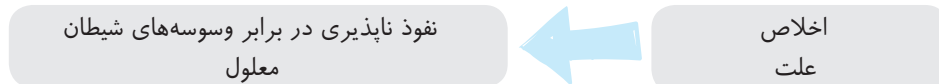
پیامبر اسلام (ص):
«هر کس بتواند چهل روز کارهای خود را خالصانه برای خدا انجام دهد، چشمه‌های حکمت و معرفت از دل و زبانش جاری خواهد شد.»

متن خوانی حدیث

۱. دلالت دارد بر: یکی از میوه‌های درخت اخلاص (یکی از ثمرات اخلاص) که «دستیابی به درجاتی از حکمت» است.
۲. رابطه علت و معلولی: **علت** ← «چهل روز کار خالصانه» و **معلول** ← «دستیابی به درجاتی از حکمت»

۲. نفوذناپذیری در برابر وسوسه‌های شیطان

- اگر انسان در اخلاص پیش رود، به مرحله‌ای می‌رسد که دیگر فریب وسوسه‌های شیطان را نمی‌خورد و گرفتار دام‌های شیطان نمی‌شود؛ چرا که شیطان خود اقرار کرده است که توانایی فریب دادن مؤمنان با اخلاص را ندارد.
- رابطه علت و معلولی:

- شعر زیر بر انسان‌هایی دلالت دارد که به «اخلاص» رسیده‌اند و در برابر وسوسه‌های شیطانی «نفوذناپذیر» هستند:

برو این دام بر مرغ دگر نه که عنقا را بلند است آشیانه

بررسی

یکی از اوصافی که خداوند در قرآن برای حضرت یوسف (ع) ذکر کرده، داشتن اخلاص و رسیدن به مقام مخلصین است. با بررسی آیات ۳۲ و ۳۳ سوره یوسف بگویید شیطان چه دامی برای حضرت یوسف (ع) گسترده بود و او چگونه توانست از این دام نجات یابد؟

پاسخ:

متن آیه

قَالَتْ ذَلِكُنَّ الَّذِي لُمْتُنِّي فِيهِ وَ لَقَدْ رَاوَدتُّهُ عَن نَّفْسِهِ فَاسْتَعْصَمَ وَ لَئِن لَّمْ يَفْعَلْ مَا آمُرُهُ لَئِيسَجَّتْ وَ لَئِن كُنَّا مِنَ الصَّٰغِرِينَ
[زلیخا] گفت: «این همان است که درباره او سرزنش می‌کردید. آری، من از او کام خواستم و او خود را نگاه داشت، و اگر آنچه را به او دستور می‌دهم نکند قطعاً زندانی خواهد شد و حتماً از خوارشدگان خواهد گردید.» (یوسف / ۳۲)

متن خوانی آیه

۱. زلیخا برای کسانی که او را در برابر عشق یوسف (ع) سرزنش می‌کردند، یک مهمانی ترتیب داد، آن هنگام که مهمانان در حال پوست‌کندن میوه بودند، حضرت یوسف (ع) را دعوت کرد تا داخل شود، آنان از فرط زیبایی ایشان، دستان خود را بردند.
۲. زلیخا در برابر این سرزنش‌کنندگان، اعتراف می‌کند که خودش قصد گناه با حضرت یوسف را داشت.
۳. «فَاسْتَعْصَمَ» دلالت دارد بر این که «او خود را نگاه داشت»؛ یعنی گواهی داد که حضرت یوسف، پاکدامن است.
۴. پاکدامنی حضرت یوسف (ع) از اخلاص بالای ایشان است.

متن آیه

قَالَ رَبِّ السَّجْنُ أَحَبُّ إِلَيَّ مِمَّا يَدْعُونَنِي إِلَيْهِ وَإِلَّا تَصْرِفْ عَنِّي كَيْدَهُنَّ أَصْبُ إِلَيْهِنَّ وَأَكُن مِّنَ الْجَاهِلِينَ [يوسف] گفت: «پروردگارا، زندان برای من دوست داشتنی تر است از آنچه مرا به آن می خوانند، و اگر نیرنگ آنان را از من بازگردانی، به سوی آنان خواهم گرایید و از [جمله] نادانان خواهم شد.» (یوسف/ ۳۳)

متن خوانی آیه

۱. عبارت السَّجْنُ أَحَبُّ إِلَيَّ مِمَّا يَدْعُونَنِي إِلَيْهِ بر این مفهوم دلالت دارد که: «برای انسان‌های بااخلاص حفظ پاکدامنی محبوب‌تر از زندان رفتن است.»
۲. عبارت إِلَّا تَصْرِفْ عَنِّي كَيْدَهُنَّ أَصْبُ إِلَيْهِنَّ بر این مفهوم دلالت دارد که: «انسان‌های بااخلاص از خداوند می خواهند که به نیرنگ این افراد گرفتار نشوند.» و «شیطان توانایی فریب دادن این افراد را ندارد.»
۳. عبارت أَكُن مِّنَ الْجَاهِلِينَ بر این مفهوم که «خود را آلوده گناه کردن، کاری جاهلانه است، دلالت دارد.»
۴. در واقع انسان بااخلاص به دلیل دستیابی به حکمت، کار جاهلانه انجام نمی‌دهد.

ویژگی‌های شیطان در زمان امروز:

- شیطان امروزه نیز، از همان نوع دامی که برای کشاندن حضرت یوسف (ع) به گناه و فساد گسترده بود، به صورت‌های گوناگون برای انسان‌ها پهن کرده است تا هوس زودگذر آن‌ها را تحریک کند و به گناه بکشاند و آنان را از بهشت جاویدان محروم سازد: «فیلم‌ها، وبگاه‌ها، شبکه‌های ماهواره‌ای گمراه‌کننده، شبکه‌های مجازی ناسالم و گروه‌های منحرف»
- مقاومت در برابر دام‌های امروزی شیطان، روی آوردن به پیشگاه خداوند و پذیرش خالصانه فرمان‌های اوست.
- ۳. دریافت پاداش‌های وصف ناشدنی
- دیدار محبوب حقیقی و تقرب به پیشگاه خداوند یکی از پاداش‌های اخلاص است.

متن حدیث

امام علی (ع):
«نهایت آرزوی عارفان، دوست دل‌های صادقان، ولی مؤمنان و معبود عالمیان، خداوند است.»

۳۴ پرسش امتحانی

سطح متوسط

۱

آزمون

درس
۴

مشاوره

در سری اول سعی کردم پرسش‌هایی را مطرح کنم که بتوانید براساس آن مهم‌ترین نکات مربوط به این درس را یاد بگیرید؛ اما در سری دوم، تلاش کرده‌ام پرسش‌های مفهومی را بیشتر کنم؛ چرا که این درس، مطالب مفهومی زیادی دارد. منظور از پرسش مفهومی چیست؟ منظور این است که پرسش مفهومی را بدهند و مثال‌ها و مصداق‌های آن را بخواهند و یا مثال و مصداق را بدهند و مفهوم آن را بخواهند.

نمره ۴

آیات و روایات

۴۰۵. آیه شریفه «الْمَ أَعْهَدَ إِلَيْكُمْ يَا بَنِي آدَمَ أَنْ لَا تَعْبُدُوا الشَّيْطَانَ إِنَّهُ لَكُمْ عَدُوٌّ مُّبِينٌ» را ترجمه کنید. (نهایی شهریور ۹۵) ۱
۴۰۶. این حدیث پیامبر (ص) که می‌فرماید: «نیت مؤمن، برتر از عمل اوست.» بیانگر حُسن فعلی است یا حُسن فاعلی؟ (نهایی شهریور ۹۳) ۰/۵
۴۰۷. آیه شریفه «قُلْ إِنَّمَا أَعِظُكُمْ بِوَاجِدَةٍ أَنْ تَقُومُوا لِلَّهِ مِثْلِي وَفَرَادَى...» را ترجمه کنید. (نهایی فرورد ۹۴) ۱
۴۰۸. با توجه به حدیث پیامبر (ص) «راهیابی شرک به دل انسان از راه رفتن مورچه‌ای سیاه در شب تاریک بر تخته سنگی سیاه پنهان‌تر است.» کدام‌یک از دو مفهوم زیر درست است و علت نادرستی را بنویسید. ۱/۵

الف) تشخیص شرک ممکن نیست.

ب) تقرب الهی بدون تلاش خود انسان به دست نمی‌آید.

۲	☒ ☒	درستی و نادرستی گزاره‌های زیر را مشخص کنید.
	(نهایی ری ۹۱)	۴۰۹. اگر نماز را برای ریا و خوشامد دیگران به‌جا آوریم، فاقد حُسن فعلی است.
	☐ ☐	۴۱۰. شرط قبولی تمامی اعمال در اسلام، اخلاص است.
	☐ ☐	۴۱۱. اعمال انسان هرچه با نتیجهٔ بهتری همراه باشد، ارزش بیشتری دارد.
	☐ ☐	۴۱۲. در صورتی که حُسن فاعلی باشد و حُسن فعلی نباشد، ریا به حساب می‌آید.
	☐ ☐	۴۱۳. کسانی که «پردۀ غفلت» را کنار نزنند، آیات الهی را درک نمی‌کنند.
	☐ ☐	۴۱۴. پیوند محکمی میان معرفت به خداوند و ایمان به او وجود دارد.
	☐ ☐	۴۱۵. دومین ثمرۀ اخلاص، دستیابی به «علم محکم و استوار و به دور از خطا» است.
	☐ ☐	۴۱۶. مقاومت در برابر دام‌های امروزی شیطان، تنها با تعقل و تفکر ممکن است.
۲		جاهای خالی را با کلمات مناسب تکمیل کنید.
	(نهایی شهریور ۹۴)	۴۱۷. هرگاه نماز را برای تقرب الهی و رضای او به‌جا آوریم، نمازمان دارای حُسن است.
	(نهایی ری ۹۳)	۴۱۸. اگر عملی مطابق با شکلی که خدا فرمان داده است، انجام شود؛ دارای حُسن است.
		۴۱۹. به معنای علم محکم و استوار و به دور از خطاست.
	(نهایی فرورد ۹۵)	۴۲۰. روزهای که به نیت قرب الهی به‌جا آورده شود، دارای حُسن است.
		۴۲۱. شیطان خود اقرار کرده است که توانایی فریب دادن مؤمنان را ندارد.
		۴۲۲. بندگی خداوند پاداش‌هایی دارد که چه بسا در ذهن ننگند و از تصور و تخیل ما فراتر رود.
		۴۲۳. هدف درست و راه رسیدن به آن را به ما نشان می‌دهد.
		۴۲۴. نهایت آرزوی عارفان، دوست دل‌های صادقان، ولی مؤمنان و معبود عالمیان است.
۲		اصطلاحات زیر را تعریف کنید.
۱	(نهایی فرورد ۹۴)	۴۲۵. اخلاص در بندگی:
۱	(نهایی ری ۹۰ و فرورد ۹۳)	۴۲۶. حُسن فعلی و حُسن فاعلی:
۴		به پرسش‌های زیر پاسخ کوتاه دهید.
۰/۵	(نهایی شهریور ۹۱ با تغییر)	۴۲۷. «نفوذناپذیری» به عنوان ثمرۀ اخلاص در برابر چیست؟
۰/۵	(نهایی ری ۹۵ با تغییر)	۴۲۸. اخلاص در بندگی به کدام مرتبۀ توحید اشاره می‌کند؟
۰/۵		۴۲۹. اگر کسی برای رشد علم، برای ساختن مدرسه اقدام کند، اما در عمل نتواند آن را به اتمام برساند، آیا نزد خدا پاداش دارد؟ توضیح دهید.
۰/۵		۴۳۰. در مقابل اخلاص چه چیزی قرار می‌گیرد؟
۰/۵		۴۳۱. هر قدر معرفت انسان نسبت به خداوند بیشتر شود، به چه چیزی کمک می‌کند؟
۱		۴۳۲. کسی که در دام‌های شبکه‌های مجازی ناسالم و گروه‌ها و دسته‌های منحرف اجتماعی می‌افتد چه چیزهایی را از دست می‌دهد؟
۰/۵	(نهایی شهریور ۹۲ با تغییر)	۴۳۳. از پاداش‌های وصف‌ناشدنی اخلاص است که در ذهن ما نمی‌گنجد و از تصور و تخیل ما فراتر است؟
۴/۵		به پرسش‌های زیر پاسخ کامل دهید.
۱/۵		۴۳۴. راه‌های تقویت اخلاص را نام ببرید.
۱		۴۳۵. شرط قبولی تمامی اعمال انسان در اسلام چیست و برتری مؤمنان نسبت به یکدیگر در چیست؟

۴۳۶. میوه‌های درخت اخلاص را نام ببرید.

۴۳۷. رابطه تفکر در آیات و نشانه‌های الهی را با افزایش درجه اخلاص توضیح دهید.

۱/۵ نمره

موارد سمت راست را با موارد سمت چپ انطباق دهید. (یک مورد اضافی است.)

۴۳۸.

(نهایی فردار ۹۶ با تغییر)

الف) آزمون درجه اخلاص	☐	☐	۱- دعوت قرآن به تفکر در آیات الهی
ب) افزایش معرفت به خدا	☐	☐	۲- وجوب روزه از نظر حضرت علی (ع)
پ) راز و نیاز با خداوند و کمک خواستن از او	☐	☐	۳- تقویت محبت در قلب انسان
ت) انجام عمل صالح	☐	☐	

۲۹ پرسش امتحانی

سطح امتحان نهایی

۲

آزمون

درس
۴

مشاوره

در سری دوم، تلاش کردم پرسش‌هایی را طراحی کنم که وزن مفهومی آن بالاتر برود. از طرف دیگر سعی کردم به موارد علت و معلولی که در این درس زیاد است، توجه کنم و چند پرسش خوب مطرح کنم. در نهایت این که پرسش‌های شمارشی و چندبخشی در این درس مهم هستند و در طرح پرسش به آن‌ها نیز پرداخته‌ام. موفق باشید.

۷ نمره

آیات و روایات

۱/۵

۴۳۹. براساس آیه شریفه «قُلْ إِنَّمَا أَعْظَمُكُمْ بِوِاجِدَةِ أَنْ تَقُولُوا لِلَّهِ مَثْنَىٰ وَفُرَادَىٰ» به پرسش‌های زیر پاسخ دهید:

الف) مقصود از قیام جمعی و قیام فردی چیست؟

ب) کدام واژه در آیه به این مفهوم است که توحید فقط در سخن نیست؛ بلکه باید عمل کرد؟

۱/۵

۴۴۰. براساس آیه شریفه «أَلَمْ أَعْهَدْ إِلَيْكُمْ يَا بَنِي آدَمَ أَنْ لَا تَعْبُدُوا الشَّيْطَانَ إِنَّهُ لَكُمْ عَدُوٌّ مُّبِينٌ» به سه موارد زیر پاسخ دهید.

الف) آشکارترین دشمن چه کسی است؟

ب) عهد خداوند با فرزندان آدم، دو بخش دارد، آن دو بخش را بنویسید.

۲

۴۴۱. با توجه به آیات فوق، بگویید میان عبارت «فقط مرا بپرستید» و «فقط برای خدا قیام کنید» چه رابطه‌ای وجود دارد؟

۲

۴۴۲. حدیث امیرالمؤمنین (ع) «فَاعِلُ الْخَيْرِ، خَيْرٌ مِنْهُ؛ وَ فَاعِلُ الشَّرِّ، شَرٌّ مِنْهُ» چه رابطه‌ای با اخلاص در اندیشه و قلب دارد؟

۲ نمره

درستی و نادرستی گزاره‌های زیر را مشخص کنید.

۴۴۳. عمل خالص آن عملی است که دوست نداری کسی جز خداوند به خاطر آن کار، تو را ستایش و تمجید کند.

۴۴۴. انسان شکاک بر سر دو راهی «بندگی خداوند» و «بندگی هوای نفس و شیطان» قرار دارد.

۴۴۵. با توجه به حدیث پیامبر (ص)، مؤمنان با توجه به مراتب اخلاصشان، بر یکدیگر برتری پیدا می‌کنند.

۴۴۶. عمل از جهت کمیت، زمان، مکان و شیوه، مطابق دستور خدا حسن فاعلی است.

۴۴۷. نیت یا قصد را هدف نیز می‌گوئیم.

۴۴۸. حُسن فاعلی: انجام دهنده کار، کار را به درستی و به همان صورت که خدا فرموده است، انجام دهد.

۴۴۹. امکان ندارد عملی حُسن فاعلی داشته باشد، اما حُسن فعلی نداشته باشد.

۴۵۰. به هر میزان که معرفت و ایمان به خدا بیش‌تر شود و او را عمیق‌تر بشناسیم، درجهٔ اخلاص ما افزایش می‌یابد.

۲ نمره

جاهای خالی را با کلمات مناسب تکمیل کنید.

۴۵۱. عمل بر اساس بسیار ارزشمندتر و مقدس‌تر از عملی است که از آن بی‌بهره است.

۴۵۲. حتی گاه پیش می‌آید که انسان‌های به تصور اینکه کار خیر می‌کنند، مرتکب گناهان بزرگ می‌شوند.

۴۵۳. دومین قدم برای ورود به بندگی و اخلاص، «.....» است.

۴۵۴. تقرب به خدا بدون خود انسان به‌دست نمی‌آید.

۴۵۵.، ریشهٔ درخت اخلاص و بندگی را می‌سوزاند.

۴۵۶. در میان اعمال واجب، تأثیر خاصی در تقویت اخلاص دارد.

۴۵۷. با توجه به فرمایش پیامبر (ص) هر کس بتواند چهل روز کارهای خود را خالصانه برای خدا انجام دهد، چشمه‌های از دل و زبانش جاری خواهد شد.

۴۵۸. شیطان خود اقرار کرده است که توانایی فریب دادن مؤمنان را ندارد.

۲ نمره

به پرسش‌های زیر پاسخ کوتاه دهید.

۰/۵

۴۵۹. چه کسانی از آیات الهی بهره نمی‌برند؟

۰/۵

۴۶۰. در چه صورتی انسان فریب وسوسه‌های شیطان را نمی‌خورد؟

۰/۵

۴۶۱. کار درست به صورتی که خداوند فرمان داده، چه نام دارد؟

۰/۵

۴۶۲. وقتی می‌خوانیم «نیت مؤمن برتر از عمل اوست»، به تقدم کدام حُسن پی می‌بریم؟

۷ نمره

به پرسش‌های زیر پاسخ کامل دهید.

۱

۴۶۳. مفهوم اخلاص را در کاربرد دینی آن تشریح کنید.

۱/۵

۴۶۴. بصیرت و روشن‌بینی انسان حکیم، او را به چه مرحله‌ای می‌رساند؟

۱

۴۶۵. اگر فردی برای لاغر شدن و یا سلامت جسم روزه بگیرد، حکم روزه‌اش چه خواهد بود؟ دلیل آن را ذکر کنید.

۱/۵

۴۶۶. نیایش و عرض نیاز به پیشگاه خداوند، چه نتایجی در پی دارد؟ (۳ مورد)

۲

۴۶۷. عمل بر اساس معرفت و آگاهی را با عمل که پشتوانهٔ آن معرفت نباشد، مقایسه کنید.

پرسش‌های چهارگزینه‌ای

درس ۴

مقدمه

۴۶۸. از لحاظ موضوعی آیهٔ مبارکهٔ «بگو همانا نماز و عبادت‌هایم و مرگم فقط برای خداست که پروردگار جهانیان است»، با کدام گزینه ارتباط مفهومی

ندارد؟

۱ انجام نماز و عبادت‌ها و تمام کارهای انسان برای خدا، بیانگر حسن فعلی و توحید عملی در بُعد فردی است.

۲ قُلْ إِنَّمَا أَعِظُكُمْ بِوَاحِدَةٍ أَنْ تَقُومُوا لِلَّهِ مَثْنَىٰ وَفُرَادَىٰ...

۳ وَ مَا خَلَقْتُ الْجِنَّ وَالْإِنْسَ إِلَّا لِيَعْبُدُونِ

۴ أَلَمْ أَعْهَدْ إِلَيْكُمْ يَا بَنِي آدَمَ أَنْ لَا تَعْبُدُوا الشَّيْطَانَ...

۴۶۹. کامل‌ترین تعبیر درباره «زندگی به خاطر خدا» مفهوم مستفاد شده از کدام آیه قرآنی است؟ این آیه بیانگر و است.

- ۱ نماز و عبادت‌هایم و زندگی و مرگم برای خدا است - حسن فعلی، اخلاص در بندگی
- ۲ نماز و عبادت‌هایم و زندگی و مرگم برای خدا است - حسن فاعلی، اخلاص در بندگی
- ۳ نماز را به پا دارید که نماز بازدارنده از فحشا و منکر است - حسن فعلی، اخلاص در بندگی
- ۴ نماز را به پا دارید که نماز بازدارنده از فحشا و منکر است - حسن فاعلی، اخلاص در بندگی

۴۷۰. از لحاظ موضوعی آیه «بگو همانا نماز و عبادت‌هایم و زندگی و مرگم برای خداست که پروردگار جهانیان است» با مفاد کدام آیه ارتباط دارد؟

- ۱ وَ مَا خَلَقَ الْجِنَّ وَالْإِنْسَ إِلَّا لِيَعْبُدُونَهُ
- ۲ أَلَمْ آعْهَدْ إِلَيْكُمْ يَا بَنِي آدَمَ أَنْ لَا تَعْبُدُوا الشَّيْطَانَ
- ۳ أَحْسِبْتُمُ النَّاسَ أَنْ يَتْرُكُوا أَنْ يَقُولُوا آمَنَّا
- ۴ أَحْسِبْتُمُ إِنَّمَا خَلَقْنَاكُمْ عَبَثًا وَأَنْتُمْ إِلَيْنَا لِأَنْتُمْ لَأْتُرْجَعُونَ

(هنر ۹۵، با تغییر)

۴۷۱. عهده‌ی که خداوند متعال برای آن با انسان پیمان بسته است، کدام است؟

- ۱ وَالَّذِينَ جَاهَدُوا فِينَا لَنَهْدِيَنَّهُمْ سُبُلَنَا
- ۲ يَا أَيُّهَا النَّاسُ أَنْتُمُ الْفُقَرَاءُ إِلَى اللَّهِ وَاللَّهُ هُوَ الْغَنِيُّ الْحَمِيدُ
- ۳ إِنَّ صَلَاتِي وَنُسُكِي وَمَحْيَايَ وَمَمَاتِي لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ
- ۴ أَلَمْ آعْهَدْ إِلَيْكُمْ يَا بَنِي آدَمَ أَنْ لَا تَعْبُدُوا الشَّيْطَانَ إِنَّهُ لَكُمْ عَدُوٌّ مُّبِينٌ وَأَنْ اعْبُدُونِي

(هنر ۹۴، با تغییر)

۴۷۲. اخلاص در بندگی به چه معناست و پیام کدام آیه شریفه بر آن دلالت می‌کند؟

- ۱ اعتقاد به توحید - قُلْ إِنَّمَا أَعِظُكُمْ بِوَاحِدَةٍ أَنْ تَقُومُوا لِلَّهِ مِثْلِيَ وَفِرَادَى
- ۲ اعتقاد به توحید - إِنَّ اللَّهَ رَبِّي وَرَبُّكُمْ فَاعْبُدُوهُ هَذَا صِرَاطٌ مُسْتَقِيمٌ
- ۳ توحید عملی - قُلْ إِنَّمَا أَعِظُكُمْ بِوَاحِدَةٍ أَنْ تَقُومُوا لِلَّهِ مِثْلِيَ وَفِرَادَى
- ۴ توحید عملی - قُلْ إِنَّمَا أَعِظُكُمْ بِوَاحِدَةٍ أَنْ تَقُومُوا لِلَّهِ مِثْلِيَ وَفِرَادَى

۴۷۳. براساس کدام آیه قرآنی مسلمانان باید برای اجرای فرامین الهی به صورت جمعی و فردی بپاییزند و اقدام نمایند؟

- ۱ قُلْ إِنَّمَا أَعِظُكُمْ بِوَاحِدَةٍ أَنْ تَقُومُوا
- ۲ بگو همانا نماز و عبادت‌هایم و زندگی و مرگم برای خداست.
- ۳ وَأَنْ اعْبُدُونِي هَذَا صِرَاطٌ مُسْتَقِيمٌ
- ۴ إِنَّ اللَّهَ رَبِّي وَرَبُّكُمْ فَاعْبُدُوهُ هَذَا صِرَاطٌ مُسْتَقِيمٌ

۴۷۴. کدام گزینه درباره آیه «قُلْ إِنَّمَا أَعِظُكُمْ بِوَاحِدَةٍ أَنْ تَقُومُوا لِلَّهِ مِثْلِيَ وَفِرَادَى» نادرست است.

- ۱ منظور از قیام، اخلاص در بندگی و تحقق توحید عملی در بُعد فردی و اجتماعی است.
- ۲ با بیت «بندگی کن تا که سلطانت کنند؛ تن رها کن تا همه جانت کنند» ارتباط دارد.
- ۳ با آیه «یا ایها الذین آمنوا اطیعوا الله واطیعوا الرسول واولی الامر منکم» ارتباط مفهومی دارد.
- ۴ با آیه «بگو همانا نماز و عبادت‌هایم و زندگی و مرگم برای خداست که پروردگار جهانیان است» ارتباط ندارد.

۴۷۵. مفهوم کدام آیه در بازخواست کسانی است که گرایش فطری به سوی خدا را نادیده گرفته و اسیر شیطان و هواهای نفسانی شده‌اند؟

- ۱ أَحْسِبْتُمُ النَّاسَ أَنْ يَتْرُكُوا أَنْ يَقُولُوا آمَنَّا
- ۲ أَلَمْ آعْهَدْ إِلَيْكُمْ يَا بَنِي آدَمَ أَنْ لَا تَعْبُدُوا الشَّيْطَانَ إِنَّهُ لَكُمْ عَدُوٌّ مُّبِينٌ
- ۳ أَمْ مِنْ أَتَسَّنَّبْتُمَا وَ عَلَى شَفَا جُرْفٍ هَارٍ
- ۴ أَحْسِبْتُمُ إِنَّمَا خَلَقْنَاكُمْ عَبَثًا وَأَنْتُمْ إِلَيْنَا لِأَنْتُمْ لَأْتُرْجَعُونَ

۴۷۶. اگر بگوییم: «گرایش به پرستش در خلقت ما و نوع آفرینش ما قرار دارد و خداوند انسان‌های بی‌توجه به این گرایش را مورد بازخواست قرار می‌دهد.»

(انسانی ۹۳، با تغییر)

پیام کدام آیه را ترسیم کرده‌ایم؟

- ۱ قُلْ إِنَّمَا أَعِظُكُمْ بِوَاحِدَةٍ أَنْ تَقُومُوا لِلَّهِ مِثْلِيَ وَفِرَادَى
- ۲ أَلَمْ آعْهَدْ إِلَيْكُمْ يَا بَنِي آدَمَ أَنْ لَا تَعْبُدُوا الشَّيْطَانَ إِنَّهُ لَكُمْ عَدُوٌّ مُّبِينٌ
- ۳ وَالَّذِينَ جَاهَدُوا فِينَا لَنَهْدِيَنَّهُمْ سُبُلَنَا
- ۴ إِنَّا هَدَيْنَا السَّبِيلَ لَهَا شَاكِرًا وَإِمَّا كَفُورًا

۴۷۷. آیه شریفه «أَلَمْ آعْهَدْ إِلَيْكُمْ يَا بَنِي آدَمَ أَنْ لَا تَعْبُدُوا الشَّيْطَانَ إِنَّهُ لَكُمْ عَدُوٌّ مُّبِينٌ وَأَنْ اعْبُدُونِي هَذَا صِرَاطٌ مُسْتَقِيمٌ» حاکی از می‌باشد و هشدار

(هنر ۹۲)

است به انسان که راه نجات، است.

- ۱ با توجه به صراط مستقیم که همان بندگی خداوند است و مقبول فطرت او است. - عدم متابعت از وسوسه
- ۲ با توجه به صراط مستقیم که همان بندگی خداوند است و مقبول فطرت او است. - آراستگی به اخلاص
- ۳ گرایش فطری انسان به بندگی خداوند و جایگاه اراده او در تحقق آن گرایش - عدم متابعت از وسوسه
- ۴ گرایش فطری انسان به بندگی خداوند و جایگاه اراده او در تحقق آن گرایش - آراستگی به اخلاص

۴۷۸. اگر بگوییم: «گرایش به پرستش خداوند، فطری انسان است و پیامبران الهی کتاب‌های آسمانی، راهنمایان به سوی فطرت‌اند.» پیام کدام آیه را ترسیم

(انسانی ۹۲، با تغییر)

نموده‌ایم؟

- ۱ قُلْ اللَّهُمَّ مَالِكُ الْمَلِكِ نُورِي الْمَلِكِ مِنْ تَشَاءُ وَتَنْزِعُ الْمَلِكِ مِنْ تَشَاءُ
- ۲ يَا أَيُّهَا النَّاسُ أَنْتُمُ الْفُقَرَاءُ إِلَى اللَّهِ وَاللَّهُ هُوَ الْغَنِيُّ الْحَمِيدُ
- ۳ قُلْ إِنَّمَا أَعِظُكُمْ بِوَاحِدَةٍ أَنْ تَقُومُوا لِلَّهِ مِثْلِيَ وَفِرَادَى
- ۴ أَلَمْ آعْهَدْ إِلَيْكُمْ يَا بَنِي آدَمَ أَنْ لَا تَعْبُدُوا الشَّيْطَانَ إِنَّهُ لَكُمْ عَدُوٌّ مُّبِينٌ وَأَنْ اعْبُدُونِي هَذَا صِرَاطٌ مُسْتَقِيمٌ

۴۷۹. با توجه به آیه «قُلْ إِنَّمَا أَعِظُكُمْ بِوَاحِدَةٍ ...» خداوند مردم را تنها به یک چیز اندرز می‌دهد و آن است و لازمه اولین قدم در این امر، آمدن

(هنر ۹۱)

به دنبال است.

- ۱ تفکر در معرفت الهی - حسن فاعلی - حسن فعلی
- ۲ تفکر در معرفت الله - حسن فعلی - حسن فاعلی
- ۳ قیام برای خداوند - حسن فاعلی - حسن فعلی
- ۴ قیام برای خداوند - حسن فعلی - حسن فاعلی

(ریاضی ۸۹، با تغییر)

۴۸۰. زندگی عرصه است؛ پیام آیه شریفه حاکی از آن است.

- ۱ اعتقاد به خداوند یگانه - قُلْ إِنَّمَا أَعِظُكُمْ بِوَاحِدَةٍ أَنْ تَقُومُوا لِلَّهِ مِثْلِي وَفُرَادَى
- ۲ عبادت و بندگی خدا - قُلْ إِنَّمَا أَعِظُكُمْ بِوَاحِدَةٍ أَنْ تَقُومُوا لِلَّهِ مِثْلِي وَفُرَادَى
- ۳ عبادت و بندگی خدا - قُلِ اللَّهُمَّ مَالِكُ الْمُلْكِ تُؤْتِي الْمُلْكَ مَنْ تَشَاءُ.....
- ۴ اعتقاد به خداوند یگانه - قُلِ اللَّهُمَّ مَالِكُ الْمُلْكِ تُؤْتِي الْمُلْكَ مَنْ تَشَاءُ.....

۴۸۱. از دقت در آیه شریفه ﴿أَلَمْ أَعْهَدْ إِلَيْكُمْ يَا بَنِي آدَمَ أَنْ لَا تَعْبُدُوا الشَّيْطَانَ إِنَّهُ لَكُمْ عَدُوٌّ مُبِينٌ وَأَنْ اعْبُدُونِي هَذَا صِرَاطٌ مُسْتَقِيمٌ﴾ مفهوم، مستفاد می‌گردد.

(ریاضی ۸۷، با تغییر)

- ۱ با توجه به صراط مستقیم که همان بندگی خداوند است و مقبول فطرت او است
- ۲ گرایش فطری انسان به بندگی خداوند و جایگاه اراده او در تحقق آن گرایش
- ۳ اخذ پیمان خداوند از انسان که توحید ربوبی را ثمره توحید عبادی قرار دهد
- ۴ آگاهی دادن به انسان همواره متوجه عمل به پیمان خود باشد تا از فریب شیطان در امان باشد

۴۸۲. مفهوم بیت «پاسبان حرم دل شده‌ام شب همه شب / تا در این پرده جز اندیشه او نگذارم» دعوت‌کننده انسان به چه امری است و با مفاد کدام

حدیث ارتباط دارد؟

- ۱ حفظ دل از آفت شرک - مؤمنان، با توجه به مراتب اخلاصشان، بر یکدیگر برتری پیدا می‌کنند.
- ۲ عدم پیروی از دستورات شیطان - راه‌یابی شرک به دل انسان از راه رفتن مورچه‌ای سیاه در شب تاریک بر تخته‌سنگی سیاه پنهان‌تر است.
- ۳ عدم پیروی از دستورات شیطان - مؤمنان با توجه به مراتب اخلاصشان، بر یکدیگر برتری پیدا می‌کنند.
- ۴ حفظ دل از آفت شرک - راه‌یابی شرک بر دل انسان از راه رفتن مورچه‌ای سیاه در شب تاریک بر تخته‌سنگی سیاه پنهان‌تر است.

۴۸۳. بیت «پاسبان حرم دل شده‌ام شب همه شب / تا در این پرده جز اندیشه او نگذارم» از لحاظ موضوعی با مفاد کدام آیه ارتباط مفهومی دارد؟

- ۱ إِنْ هَدَيْنَا السَّبِيلَ إِنْ شَاكَرْنَا وَإِنَّا كَفُورًا
- ۲ مَنْ آمَنَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَعَمِلَ صَالِحًا
- ۳ قُلْ إِنَّمَا أَعِظُكُمْ بِوَاحِدَةٍ أَنْ تَقُومُوا لِلَّهِ مِثْلِي وَفُرَادَى
- ۴ قُلْ أَعِزَّ اللَّهُ أَبْعَى رَبًّا وَهُوَ رَبُّ كُلِّ شَيْءٍ

۴۸۴. اگر معتقد باشیم که یکی از راه حفظ دل از آفت شرک «خالص کردن عمل برای خداوند» است؛ به مفاد کدام بیت اعتقاد پیدا کرده‌ایم؟

- ۱ بندگی کن تا که سلطانت کنند تن رها کن تا همه جانت کنند
- ۲ چون نداری درد درمان هم مخواه درد پیدا کن تا که درمانت کنند
- ۳ پاسبان حرم دل شده‌ام شب همه شب / تا در این پرده جز اندیشه او نگذارم
- ۴ برو این دام بر مرغی اگر نه که عنقا را بلند است آشیانه

۴۸۵. ملاک برتری مؤمنان بر یکدیگر از دیدگاه پیامبر(ص) چیست؟ اگر بخواهیم به مصداق یکی از بالاترین مراتب اخلاص از دیدگاه رسول خدا(ص)

اشاره کنیم؛ پاسخ درست کدام است؟

- ۱ مراتب اخلاص - مؤمنان با توجه به درجه اخلاصشان، بر یکدیگر برتری دارند.
- ۲ مراتب عمل - مؤمنان با توجه به درجه اخلاصشان، بر یکدیگر برتری دارند.
- ۳ مراتب اخلاص - انجام‌دهنده کار نیک از آن کار بهتر است.
- ۴ مراتب عمل - انجام‌دهنده کار نیک از آن کار بهتر است.

۴۸۶. مفهوم مستتب از شعر «پاسبان حرم دل شده‌ام شب همه شب / تا در این پرده جز اندیشه او نگذارم» در کدام مورد نهفته است؟

- ۱ انسان همواره بر سر دو راهی بندگی خدا و بندگی هوای نفس و شیطان قرار دارد و زندگی، صحنه انتخاب یکی از این دو راه است.
- ۲ انسان باید تلاش کند آنچه را که از توحید در اندیشه و عقل خود پذیرفته است، به یک اعتقاد قلبی و درونی تبدیل کند.
- ۳ کسی که راه توحید را برمی‌گزیند، خطراتی او را تهدید می‌کند و باید از حریم اندیشه و دل پاسبانی کند.
- ۴ برای اینکه عمل برای خداوند خالص شود، لازم است نخست اخلاص در اندیشه تحقق یابد.

اخلاص در بندگی- درستی و صحت عمل

۴۸۷. اگر تمام جهت‌گیری‌های زندگی انسان، سمت و سوی الهی پیدا کند و عملش را برای رضای خداوند انجام دهد، مفهوم تحقق پیدا می‌کند که

(تفسیر ۹۳، با تغییر)

یکی از آیات آن در زندگی انسان در پیام آیه شریفه تحقق پیدا می‌کند.

- ۱ عبودیت - أَنْ تَقُومُوا لِلَّهِ مِثْلِي وَفُرَادَى
- ۲ عبودیت - وَأَنْ اعْبُدُونِي هَذَا صِرَاطٌ مُسْتَقِيمٌ
- ۳ اخلاص - أَنْ تَقُومُوا لِلَّهِ مِثْلِي وَفُرَادَى
- ۴ ولایت - مَا لَهُمْ مِنْ دُونِهِ مِنْ وَلِيٍّ وَلَا يُشْرِكُ فِي حُكْمِهِ أَحَدًا

۴۸۸. از حدیث نبوی ﴿فَاعِلُ الْخَيْرِ خَيْرٌ مِنْهُ، وَفَاعِلُ الشَّرِّ شَرٌّ مِنْهُ﴾ کدام گونه اخلاص برداشت می‌شود و چه زمانی عمل انسان خدایی و خالصانه می‌گردد؟

- ۱ اخلاص در اندیشه - اگر تلاش کند توحید را در اندیشه و عقل خود مستقر سازد.
- ۲ اخلاص در اندیشه - اگر نیت و قصد قلبی انسان از انجام یک عمل خدایی شود.
- ۳ اخلاص در نیت - اگر نیت و قصد قلبی انسان از انجام یک عمل خدایی شود.
- ۴ اخلاص در نیت - اگر تلاش کند توحید را در اندیشه و عقل خود مستقر سازد.

۴۸۹. اگر بخواهیم برای «عمل»، «جسد و روحی» تصور کنیم به ترتیب حُسن و حُسن را ترسیم نموده‌ایم که حق تقدّم از آن است. (ریاضی ۹۳)

- ۱ فعلی - فاعلی - دومین ۲ فاعلی - فعلی - دومین ۳ فعلی - فاعلی - نخستین ۴ فاعلی - فعلی - نخستین

۴۹۰. انجام عبادت، مطابق با چهارچوب تعیین شده از سوی شارع مقدّس، نشانی از برخورداری از حُسن است که نتیجهٔ بلافصل حُسن می‌باشد و پیام آیه شریفه بیانگر آن است. (انسانی ۹۳، با تغییر)

- ۱ فعلی - فاعلی - وَأَنْ اعْبُدُونِي هَذَا صِرَاطٌ مُسْتَقِيمٌ

- ۲ فاعلی - فعلی - وَأَنْ اعْبُدُونِي هَذَا صِرَاطٌ مُسْتَقِيمٌ

- ۳ فعلی - فاعلی - أَلَمْ أَعْهَدْ إِلَيْكُمْ يَا بَنِي آدَمَ أَنْ لَا تَعْبُدُوا الشَّيْطَانَ إِنَّهُ لَكُمْ عَدُوٌّ مُبِينٌ

- ۴ فاعلی - فعلی - أَلَمْ أَعْهَدْ إِلَيْكُمْ يَا بَنِي آدَمَ أَنْ لَا تَعْبُدُوا الشَّيْطَانَ إِنَّهُ لَكُمْ عَدُوٌّ مُبِينٌ

۴۹۱. داشتن معرفت درست از انجام یک عمل و انجام آن به شیوه صحیح به ترتیب مربوط به کدام نوع حسن هستند و کدام یک بر دیگری تقدم دارد؟

- ۱ فاعلی - فعلی - اولی ۲ فاعلی - فعلی - دومی ۳ فعلی - فاعلی - اولی ۴ فعلی - فاعلی - دومی

۴۹۲. شخصی که مبتلا به «ریا» شده است، کدام حدیث رسول خدا (ص) را نادیده گرفته است و ثمره بستن چشم بر روی جهان و غفلت از خدا چیست؟

- ۱ إِنَّمَا الْأَعْمَالُ بِالنِّيَّاتِ - عدم دسترسی به معرفت عمیق و والا و خدای فطری

- ۲ إِنَّمَا الْأَعْمَالُ بِالنِّيَّاتِ - عدم رؤیت آیات الهی و عدم دلدادگی به خدا

- ۳ وَلَا تَفْكَرُوا فِي ذَاتِ اللَّهِ - عدم رؤیت آیات الهی و عدم دلدادگی به خدا

- ۴ وَلَا تَفْكَرُوا فِي ذَاتِ اللَّهِ - عدم دسترسی به معرفت عمیق و والا و خدای فطری

۴۹۳. نمود پیدا کردن «ریا» بیانگر بی‌نصبی از حسن است و ثمرهٔ آن، فرود آمدن پتک بطلان بر و بی بهره شدن از است که برخاسته از توحید می‌باشد. (تبریزی ۹۲)

- ۱ فعلی - نیتات - ایمان - در خالقیت ۲ فاعلی - نیتات - ایمان - در خالقیت

- ۳ فاعلی - اعمال - اخلاص - عملی ۴ فعلی - اعمال - اخلاص - عملی

۴۹۴. پرستش خدا، به گونه‌ای که تمام جهت‌گیری‌های زندگی انسان سمت و سوی الهی پیدا کند، همان است و رقم خوردن مراتب و درجات اخروی در گرو توحید است که پیام آیه شریفه حاکی از آن است. (فارج از کشور ۸۹، با تغییر)

- ۱ اخلاص در بندگی - ربوبی - إِيَّاكَ نَعْبُدُ وَ إِيَّاكَ نَسْتَعِينُ ۲ اعتقاد به ذات یگانه - ربوبی - إِيَّاكَ نَعْبُدُ وَ إِيَّاكَ نَسْتَعِينُ

- ۳ اعتقاد به ذات یگانه - عبادی - وَأَنْ اعْبُدُونِي هَذَا صِرَاطٌ مُسْتَقِيمٌ ۴ اخلاص در بندگی - عبادی - وَأَنْ اعْبُدُونِي هَذَا صِرَاطٌ مُسْتَقِيمٌ

۴۹۵. پیام دو آیه شریفه «أَلَمْ أَعْهَدْ إِلَيْكُمْ يَا بَنِي آدَمَ أَنْ لَا تَعْبُدُوا الشَّيْطَانَ إِنَّهُ لَكُمْ عَدُوٌّ مُبِينٌ» و «أَنْ اعْبُدُونِي هَذَا صِرَاطٌ مُسْتَقِيمٌ» این است که به میزان تحقق اخلاص در بندگی که حسن فعلی در تقرب به خدا است؛ شیطان از فریب انسان، مأیوس می‌گردد. (فارج از کشور ۸۷، با تغییر)

- ۱ توجه به خصوصیت مؤکد به سوگندهای شیطان، راه تقرب به خدا را می‌گشاید و حسن فعلی عبودیت در انسان، ظاهر می‌شود.

- ۲ به میزان تحقق اخلاص در بندگی که حسن فاعلی در تقرب به خدا است، راه نفوذ شیطان در انسان پرستش‌گر بسته می‌شود.

- ۳ به میزان وفاداری به عهد و پیمان فطری در بندگی که حسن فعلی در تقرب به خدا است، راه نفوذ شیطان بر انسان پرستش‌گر بسته می‌شود.

راه‌های تقویت اخلاص

۴۹۶. بیت زیر، با کدام عبارت در مسیر رسیدن به حقیقت بندگی و اخلاص تناسب مفهومی دارد؟ «مهر رخسار تو می‌تابد ز ذرات جهان / هر دو عالم پر ز نور و دیده نابینا، چه سود؟»

- ۱ راز و نیاز با خداوند، محبت او را در قلب تقویت و انسان را از امدادهای غیبی بهره‌مند می‌نماید.

- ۲ به هر میزان که معرفت و ایمان به خدا بیشتر شود، به افزایش درجه اخلاص کمک خواهد کرد.

- ۳ به میزانی که انسان به ندای عقل توجه کند، توجهش به خدا بیشتر می‌شود و از هوای نفس و وسوسه‌های شیطانی دور می‌شود.

- ۴ انسان مسیر حق و حقیقت را شناخته و ایمان آورده و عمل صالح انجام داده و از تلاش و مجاهدت باز نمی‌ایستد.

۴۹۷. اختصاص اوقاتی به تفکر در آیات و نشانه‌های الهی چه ثمره‌ای خواهد داشت؟ راه رسیدن به حقیقت بندگی و توحید عملی را هموار می‌سازد.

- ۱ انسان را از امدادهای غیبی بهره‌مند نمی‌سازد و طریقهٔ عبادت را آموزش می‌دهد.

- ۲ موجب پیروی از عقل به جای پیروی از هوی و هوس می‌شود.

- ۳ محبت خداوند را در قلب تقویت می‌کند، غفلت را کنار می‌زند و حضور خدا را تقویت می‌کند.

۴۹۸. اگر بخواهیم برای این دو بیت از دیوان سعدی علیه‌الرحمة که می‌گوید: «آفرینش همه تنبیه خداوند دل است / دل ندارد که ندارد به خداوند اقرار این همه نقش عجب بر در و دیوار وجود / هر که فکرت نکند نقش بود بر دیوار» یک مبنای قرآنی یا روایی معرفی کنیم کدام یک دستگیر ما در این مقصود است؟

- ۱ مَا رَأَيْتُ سَبِيًّا إِلَّا وَرَأَيْتُ اللَّهَ قَبْلَهُ وَ بَعْدَهُ وَ مَعَهُ وَ فِيهِ ۲ تَوْتِي الْمَلِكُ مِنْ تَشَاءُ وَ تَنْزِعُ الْمَلِكُ مِنْ تَشَاءُ

- ۳ وَالَّذِينَ جَاهَدُوا فِينَا لَنَهْدِيَنَّهُمْ سُبُلَنَا وَإِنَّ اللَّهَ لَمَعَ الْمُحْسِنِينَ ۴ إِنَّا هَدَيْنَا السَّبِيلَ إِنَّمَا شَاكِرًا وَإِنَّمَا كَفُورًا

(هنر ۹۷، با تغییر)

(ریاضی ۹۶، با تغییر)

(فارج از کشور ۹۳، با تغییر)

۴۹۹. راز و نیاز با خداوند که یکی از برنامه‌های دستیابی به است و امکان ماندگاری در طریق حق را به دنبال دارد، از دقت در پیام آیه شریفه مفهوم می‌گردد.

(شرح از کشور ۸۹، با تغییر)

- ۱) حقیقت بندگی و اخلاص - و لَذِكْرِ اللَّهِ أَكْبَرُ
۲) حقیقت بندگی و اخلاص - أَنْ أَعْبُدُونِي هَذَا صِرَاطٌ مُسْتَقِيمٌ
۳) توحید در بعد خالقیت و ربوبیت - و لَذِكْرِ اللَّهِ أَكْبَرُ
۴) توحید در بعد خالقیت و ربوبیت - أَنْ أَعْبُدُونِي هَذَا صِرَاطٌ مُسْتَقِيمٌ

(تبریزی ۸۸، با تغییر)

۵۰۰. با توجه به بیت «آفرینش همه تنبیه خداوند دل است / دل ندارد که ندارد به خداوند اقرار» کدام پیام مفهوم می‌گردد؟

- ۱) کیست که پیوسته به یاد معاد و زیبایی‌های بهشت باشد اما خود را برای آن آماده نکرده باشد؟
۲) به هر میزان که معرفت و ایمان به خداوند بیشتر شود، درجه اخلاص نیز افزایش می‌یابد.
۳) نیایش با خداوند و عرض نیاز به پیشگاه او، محبت خداوند را در قلب تقویت می‌کند و غفلت را کنار می‌زند.
۴) به میزانی که انسان به ندای عقل توجه کند، توجهش به خدا بیشتر می‌شود و از هوای نفس و وسوسه‌های شیطان دور می‌شود.

(انسانی ۸۸، با تغییر)

۵۰۱. «افزایش معرفت نسبت به خداوند» یکی از راه‌های تقویت اخلاص است! این مفهوم از دقت در کدام آیه حاصل می‌شود؟

- ۱) أَنْ أَعْبُدُونِي هَذَا صِرَاطٌ مُسْتَقِيمٌ
۲) وَالَّذِينَ جَاهَدُوا فِينَا لَنَهْدِيَنَّهُمْ سُبُلَنَا وَإِنَّ اللَّهَ لَمَعَ الْمُحْسِنِينَ
۳) إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِّقَوْمٍ يَتَفَكَّرُونَ
۴) أَلَمْ أَعْهَدْ إِلَيْكُمْ يَا بَنِي آدَمَ أَنْ لَا تَعْبُدُوا الشَّيْطَانَ إِنَّهُ لَكُمْ عَدُوٌّ مُّبِينٌ

(استرآبادی تغییر)

۵۰۲. دوری از گناه و تلاش برای انجام واجبات که یکی از برنامه‌های دست‌یابی به اخلاص است، از دقت در کدام حدیث حاصل می‌شود؟

- ۱) دیدار محبوب حقیقی نهایت آرزوی عارفان است.
۲) خداوند بدان جهت روزه را واجب کرد تا اخلاص مردم را بیازماید.
۳) هر کس چهل روز کارهای خود را خالصانه برای خدا انجام دهد، چشمه‌های حکمت و معرفت از دل و زبانش جاری خواهد شد.
۴) عقل سپهسالار لشکر خدای رحمان است و هوی راهبر لشکر شیطان، و انسان کشیده‌شونده میان آن دو.

(تبریزی ۸۶، با تغییر)

۵۰۳. مفهوم دو بیت زیر، حال چه کسانی است؟

«آفرینش همه تنبیه خداوند دل است / دل ندارد که ندارد به خداوند اقرار

این همه نقش عجب بر در و دیوار وجود / هر که فکرت نکند نقش بود بر دیوار»

- ۱) کسانی که با افزایش معرفت به خداوند درجه اخلاص را افزایش می‌دهند.
۲) کسانی که با افزایش معرفت در توحید عبادی انگیزه اعتقادی را افزایش می‌دهند.
۳) کسانی که برای تقویت عبودیت و توحید عبادی، توجه به عقل و بی‌توجهی به هوی دارند.
۴) کسانی که با نیایش با خداوند و عرض نیاز به پیشگاه او برای رسیدن به اخلاص، غفلت از خداوند را کم می‌کنند.

میوه‌های درخت اخلاص

۵۰۴. فلسفه وجوب روزه مطابق فرمایش حضرت علی (ع) چیست و بیت «برو این دام بر مرغی دگر نه / که عنقا را بلند است آشیانه» به کدام دسته از ثمرات اخلاص اشاره می‌کند؟

- ۱) ذکر و یاد خدا - دستیابی به درجاتی از حکمت
۲) آزمون اخلاص بندگان - نفوذناپذیری در برابر وسوسه‌های شیطان
۳) آزمون اخلاص بندگان - نفوذناپذیری در برابر وسوسه‌های شیطان
۴) ذکر و یاد خدا - نفوذناپذیری در برابر وسوسه‌های شیطان

(ریاضی ۹۷، با تغییر)

۵۰۵. با دقت در آیه شریفه «وَالَّذِينَ جَاهَدُوا فِينَا لَنَهْدِيَنَّهُمْ سُبُلَنَا...» به کدام یک از میوه‌های درخت اخلاص اشاره دارد؟

- ۱) اگر انسان در اخلاص پیش رود به مرحله‌ای می‌رسد که گرفتار دام‌های شیطان نمی‌شود.
۲) بندگی خالصانه ثمراتی دارد که در ذهن انسان نمی‌گنجد و فراتر از تصور و خیال است و وصف‌ناشدنی است.
۳) کسی که عملش را برای خدا و از روی معرفت انجام دهد، به تدریج به درجاتی از بصیرت و روشن‌بینی می‌رسد که می‌تواند حق را از باطل تشخیص دهد.
۴) گرفتار نشدن به دام‌هایی که شیطان گسترانده است و رسیدن به زندگی پاک و بانشاط دنیا و حیات سرشار از شادکامی آخرت.

(ریاضی ۹۷، با تغییر)

۵۰۶. پیام کدام آیه شریفه، بیانگر این مطلب است که: «انسان به تدریج به درجاتی از بصیرت و روشن‌بینی می‌رسد که می‌تواند در مراحل سخت و پیچیده، حق را از باطل تشخیص دهد و گرفتار باطل نشود»؟

- ۱) أَلَمْ أَعْهَدْ إِلَيْكُمْ يَا بَنِي آدَمَ أَنْ لَا تَعْبُدُوا الشَّيْطَانَ إِنَّهُ لَكُمْ عَدُوٌّ مُّبِينٌ
۲) وَأَنْ أَعْبُدُونِي هَذَا صِرَاطٌ مُسْتَقِيمٌ
۳) وَالَّذِينَ جَاهَدُوا فِينَا لَنَهْدِيَنَّهُمْ سُبُلَنَا...
۴) إِنَّ اللَّهَ يُمِيسِكُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ أَنْ تَزُولَا

(هنر ۹۶)

۵۰۷. با توجه به آیات قرآن کریم توحید عملی چه ثمره‌ای خواهد داشت؟

- ۱) رسیدن به درجات مختلف ایمان
۲) بازداشتن از بدی و زشت کاری
۳) آشنایی با مراتب مختلف توحید
۴) عبودیت بنده نسبت به خداوند متعال

(تبریزی ۹۴، با تغییر)

۵۰۸. دستیابی به اندیشه‌های محکم و دانش استوار، چه نتایجی برای انسان در پی خواهد داشت؟

- ۱) نفوذناپذیری در برابر وسوسه‌های شیطان
۲) دیدار محبوب حقیقی و رسیدن به پیشگاه خداوند متعال
۳) نشان دادن راه و مانع شدن از لغزش‌ها و تباهی‌ها
۴) یادآوری اوقات راز و نیاز با خداوند و استمداد از او

۵۰۹. آن‌جا که راه هوای نفس و شیطان، از تمام جهت‌گیری‌های انسان مسدود باشد، واقعیتی به نام در میدان بروز و ظهور پیدا می‌کند که بازتابی از توحید در است و پیام آیه شریفه ترسیم‌کننده آن می‌باشد.

(هنر ۹۳)

- ۱ عبودیت - عبادت - آن تَقُومُوا لِلَّهِ مَنَّتِي وَفَرَادَتِي
۲ اخلاص - عبادت - آن تَقُومُوا لِلَّهِ مَنَّتِي وَفَرَادَتِي
۳ عبودیت - خالقیت - إِنَّ اللَّهَ رَبِّي وَرَبُّكُمْ فَاعْبُدُوهُ
۴ اخلاص - خالقیت - إِنَّ اللَّهَ رَبِّي وَرَبُّكُمْ فَاعْبُدُوهُ

۵۱۰. «اخلاص در بندگی» به معنی است و یکی از ثمره‌های اخلاص که مربوط به داستان حضرت یوسف است، می‌باشد و خداوند در مورد او که با ترک گناه به درجات بالای اخلاص و مقام مخلصین رسیده بود، می‌فرماید:

(زیان ۹۰، با تغییر)

- ۱ اعتقاد به خدا داشتن - دستیابی به درجاتی از حکمت - وَلَقَدْ رَاودْنَاهُ عَنْ نَفْسِهِ فَاسْتَعْصَمَ
۲ اعتقاد به خدا داشتن - دستیابی به درجاتی از حکمت - أَصَبُ إِلَيْهِنَّ وَأَكُن مِنَ الْجَاهِلِينَ
۳ پرستش خدای یگانه - نفوذناپذیری در برابر وسوسه‌های شیطان - أَصَبُ إِلَيْهِنَّ وَأَكُن مِنَ الْجَاهِلِينَ
۴ پرستش خدای یگانه - نفوذناپذیری در برابر وسوسه‌های شیطان - وَلَقَدْ رَاودْنَاهُ عَنْ نَفْسِهِ فَاسْتَعْصَمَ

(تهرنی ۸۹، با تغییر)

۵۱۱. دریافت به پادشاهی وصف ناشدنی از ثمرات توحید است که عبارت بیانگر رسیدن به آن است.

- ۱ عملی و اخلاص در عبودیت - يَا أَيُّهَا النَّاسُ أَنْتُمُ الْفُقَرَاءُ إِلَى اللَّهِ وَاللَّهُ هُوَ الْغَنِيُّ الْحَمِيدُ
۲ ربوبی و اعتقاد به تنها موثر در عالم وجود - يَا أَيُّهَا النَّاسُ أَنْتُمُ الْفُقَرَاءُ إِلَى اللَّهِ وَاللَّهُ هُوَ الْغَنِيُّ الْحَمِيدُ
۳ عملی و اخلاص در عبودیت - نهایت آرزوی عارفان دوست دل‌های صادقان ...
۴ ربوبی و اعتقاد به تنها موثر در عالم وجود - نهایت آرزوی عارفان دوست دل‌های صادقان ...

۵۱۲. چرا انسان باید تمامی اعمالش را فقط برای خدا انجام دهد و آیه شریفه ﴿وَلَقَدْ رَاودْنَاهُ عَنْ نَفْسِهِ فَاسْتَعْصَمَ﴾ به کدام خصیصه حضرت یوسف (ع) که ناشی از اخلاص است، توجه دارد؟

- ۱ زیرا خداوند پروردگار جهانیان است. - دریافت پادشاهی وصف ناشدنی
۲ زیرا خداوند پروردگار جهانیان است. - نفوذناپذیری در برابر وسوسه‌های شیطان
۳ زیرا تمامی اخلاص در جلب رضای خدا جمع است. - نفوذناپذیری در برابر وسوسه‌های شیطان
۴ زیرا تمامی اخلاص در جلب رضای خدا جمع است. - دریافت پادشاهی وصف ناشدنی

۵۱۳. مقاومت در برابر دام‌های شیطان، نیازمند چه عواملی است و شیطان، توانایی فریب چه کسانی را دارد؟

- ۱ روی آوردن به پیشگاه خدا - پذیرش خالصانه فرمان‌های خدا - همه فرزندان آدم جز مؤمنان با اخلاص
۲ روی آوردن به پیشگاه خدا - محاسبه و مراقبت از عهدها و تصمیم‌ها - همه فرزندان آدم
۳ محاسبه و مراقبت از عهدها و تصمیم‌ها - پذیرش خالصانه فرمان‌های خدا - همه فرزندان آدم
۴ محاسبه و مراقبت از عهدها و تصمیم‌ها - روی آوردن به پیشگاه خدا - همه فرزندان آدم جز مؤمنان با اخلاص

(انسانی ۸۹، با تغییر)

۵۱۴. بنا به تعبیر امیرمؤمنان، علی، نهایت آرزوی عارفان، دوست دل‌های صادقان، مقام است که میوه در است.

- ۱ پذیرش توحید در خالقیت و ربوبی - وصف ناشدنی - بندگی
۲ تقرب به پیشگاه محبوب حقیقی - وصف ناشدنی - بندگی
۳ پذیرش توحید در خالقیت و ربوبی - نخستین - اعتقاد
۴ تقرب به پیشگاه محبوب حقیقی - نخستین - اعتقاد

(ریاضی ۸۸، با تغییر)

۵۱۵. پیام آیه شریفه ﴿أَنْ اعْبُدُونِي هَذَا صِرَاطٌ مُسْتَقِيمٌ﴾ تحقق توحید است که اولین ثمره و میوه آن می‌باشد.

- ۱ عملی - نفوذناپذیری در برابر شیطان
۲ ربوبی - نفوذناپذیری در برابر شیطان
۳ عملی - دستیابی به درجاتی از حکمت
۴ ربوبی - دستیابی به درجاتی از حکمت

(ریاضی ۸۷، با تغییر)

۵۱۶. اولین ثمره و میوه اخلاص در انسان کدام است؟

- ۱ تقرب به پیشگاه الهی و وصال و لقای پروردگار
۲ تجلی صفات کمالیه خداوند در انسان
۳ عدم نفوذ شیطان و مایوس شدن او از انسان مخلص
۴ دستیابی به درجاتی از حکمت

(هنر ۸۷، با تغییر)

۵۱۷. مفهوم بیت «بندگی کن تا که سلطانت کنند/ تن رها کن تا همه جانت کنند» با کدام مورد مناسبت دارد؟

- ۱ تمام اخلاص دوری از گناهان جمع است.
۲ بر آستان جانان گر سر توان نهادن/ گلبانگ سربلندی بر آسمان توان زد
۳ بر آستان جانان گر سر توان نهادن/ گلبانگ سربلندی بر آسمان توان زد
۴ وَلَقَدْ كَتَبْنَا فِي الزَّبُورِ مِنْ بَعْدِ الذِّكْرِ أَنَّ الْأَرْضَ يَرثُهَا عِبَادِيَ الصَّالِحُونَ

۵۱۸. عبارت «قَالَتْ فَذَلِكُنَّ الَّذِي لُمْتُنِّي فِيهِ» «این که آن کسی که مرا به خاطر عشقش سرزنش می‌کردید» از کیست؟ شیوه اعتراف به گناه چگونه است؟

- ۱ زلیخا - آری من او را به کام گرفتن از خویش دعوت کردم؛ ولی او خویش‌داری کرد.
۲ یکی از زنان مصر - اگر او آن‌چه را که من فرمان می‌دهم انجام ندهد؛ به‌طور قطع به زندان خواهد افتاد.
۳ یکی از زنان مصر - آری من او را به کام گرفتن از خویش دعوت کردم؛ ولی او خویش‌داری کرد.
۴ زلیخا - اگر او آن‌چه را که من فرمان می‌دهم انجام ندهد؛ به‌طور قطع به زندان خواهد افتاد.

۵۱۹. براساس مفاد آیات قرآن حضرت یوسف (ع) در برابر تهدید زلیخا که گفت: «وَلَئِن لَّمْ يَفْعَلْ مَا أَمَرُهُ لَيَسْجَنَنَّ وَلَيَكُونًا مِنَ الصَّاغِرِينَ» چه واکنشی نشان داد؟

- ۱) به نیایش پرداخت و گفت: پروردگارا زندان از نظر من محبوب‌تر است از آن‌چه این زنان مرا به سوی آن می‌خوانند.
- ۲) از کاخ زلیخا فرار کرد و گفت: اگر که این زنان آلوده را از من بازنگردانی؛ قلب من به آن‌ها تمایل می‌گردد و از گمراهان خواهم بود.
- ۳) به نیایش پرداخت و گفت: اگر که این زنان آلوده را از من بازنگردانی؛ قلب من به آن‌ها تمایل می‌گردد و از گمراهان خواهم بود.
- ۴) از کاخ زلیخا فرار کرد و گفت: پروردگارا زندان از نظر من محبوب‌تر است از آن‌چه این زنان مرا به سوی آن می‌خوانند.

۵۲۰. از لحاظ موضوعی آیات ۳۲ و ۳۳ سوره یوسف (ع) «قَالَتْ فَذَلِكُنَّ الَّذِي لُمْتُنِّي فِيهِ وَ لَقَدْ زَاوَدْتُهُ عَنْ نَفْسِهِ...» به کدام یک از میوه‌های درخت اخلاص

اشاره و با مفهوم کدام بیت ارتباط دارد؟

- ۱) راز و نیاز با خداوند و کمتر خواستن از او - برو این دام بر مرغی دگر نه / که عنقا را بلند است آشیانه
- ۲) راز و نیاز با خداوند و کمتر خواستن از او - پاسبان حرم دل شده‌ام شب همه شب / تا در این پرده جز اندیشه او نگذارم
- ۳) نفوذناپذیری در برابر وسوسه‌های شیطان - برو این دام بر مرغی دگر نه / که عنقا را بلند است آشیانه
- ۴) نفوذناپذیری در برابر وسوسه‌های شیطان - پاسبان حرم دل شده‌ام شب همه شب / تا در این پرده جز اندیشه او نگذارم

۵۲۱. آنگاه که حضرت یوسف (ع) در برابر خواست نامشروع زلیخا از خداوند کمک می‌طلبید، به فرض کمک نکردن خدا در منصرف کردن زلیخا از وسوسه

او، خود را به چه صفتی موصوف می‌کند و با نگاه کردن به زندگی اولیای دین در می‌یابیم که آن‌ها از چه راهی این همه خوبی و زیبایی و قرب به

خدا را کسب کردند؟

- ۱) صاغرین - بندگی کن تا که سلطانت کنند / تن رها کن تا همه جانت کنند
- ۲) جاهلین - بندگی کن تا که سلطانت کنند / تن رها کن تا همه جانت کنند
- ۳) جاهلین - مهر رخسار تو می‌تابد ز ذرات جهان / هر دو عالم پُر ز نور و دیده نابینا، چه سود
- ۴) صاغرین - مهر رخسار تو می‌تابد ز ذرات جهان / هر دو عالم پُر ز نور و دیده نابینا، چه سود

در این درس به پاسخ این سؤال می‌خواهیم برسیم که: «اگر هیچ یک از مخلوقات در اداره جهان، با خداوند شریک نیستند، پس نقش اراده انسان چه می‌شود؟»

افتیاری، حقیقتی وجدانی و مشهود

کدام عمل اختیاری است و کدام عمل اختیاری نیست:

عمل غیر اختیاری	عمل اختیاری
حرکات قلب یک فرد برای گردش خون،	حرکات پای وی به هنگام قدم زدن،
حرکات دستی که بر اثر بیماری لرزش دارد.	حرکت دستی که خود شخص برای غذا خوردن بالا و پایین می‌آورد.

- معنای اختیار: توانایی بر انجام یک کار و یا ترک آن است.
- اختیار، یک حقیقت وجدانی است.
- معنای حقایق وجدانی: حقایق وجدانی، اموری هستند که به قدری آشکار و بدیهی می‌باشند که هر کس بدون نیاز به هیچ دلیل و واسطه‌ای در درون خود به آن‌ها علم دارد.
- اختیار را چگونه درمی‌یابیم؟ هر انسانی آن را در خود می‌یابد و می‌بیند که شبانه‌روز در حال تصمیم‌گرفتن برای انجام یک کار یا ترک آن است.
- آیا اختیار قابل اثبات و انکار است؟ خیر! اختیار امری اثباتی و انکاری نیست؛ چرا که امری «وجدانی» و «شهودی» است. پس کسانی که اختیار را نفی می‌کنند، در سخن و در عمل از اختیار بهره می‌برند. (شعر مولانا در همین راستاست که در کتاب درسی آمده است و از ذکر آن خودداری می‌کنیم.)

نشانه‌ها و شواهد اختیار

۱. تفکر و تصمیم

■ «تصمیم‌ها» و «ترندها» نشانه وجود اختیار است.

■ این شعر مولوی تأییدگر «تفکر و تصمیم» به‌عنوان شاهد و نشانه اختیار است:

این که فردا این کنم یا آن کنم خود دلیل اختیار است ای صنم

۲. احساس رضایت و پشیمانی

■ هرگاه در کار خود موفق شویم، احساس رضایت از خود داریم. این «احساس رضایت» نشانه چیست؟ نشانه این است که کار خود را نتیجه «اراده» و «تصمیم عاقلانه» خودمان می‌دانیم.

■ هرگاه در کار خود اشتباه کنیم، احساس پشیمانی می‌کنیم. این «احساس پشیمانی» نشانه چیست؟ نشانه این است که کار خود را نتیجه «اراده» و «تصمیم عاقلانه» خودمان می‌دانیم.

■ رابطه علت و معلولی: «کار را نتیجه اراده خود دانستن» علت است برای این معلول: «احساس رضایت»

■ رابطه علت و معلولی: «کار را نتیجه اراده خود ندانستن» علت است برای این معلول: «احساس پشیمانی»

■ این شعر مولوی تأییدگر «احساس رضایت و پشیمانی» به‌عنوان شاهد و نشانه اختیار است:

گر نبودی اختیار این شرم چیست؟ این دریغ و خجلت و آزرم چیست؟
و آن پشیمانی که خوردی زان بدی ز اختیار خویش گشتی مهتدی

۳. مسئولیت‌پذیری

■ هر کدام از ما خودمان را مسئول کارهایی می‌دانیم که انجام می‌دهیم. در نتیجه دو اتفاق روی می‌دهد: ۱. اگر کار ما درست بود، تشویق می‌شویم؛ ۲. اگر کار ما نادرست بود، تنبیه می‌شویم. این موضوع نشان‌دهنده وجود اختیار است.

■ عهد و پیمان بستن نیز مبتنی بر اختیار است.

■ این شعر مولوی تأییدگر «مسئولیت‌پذیری» به‌عنوان شاهد و نشانه اختیار است:

هیچ گویی سنگ را فردا بیا ورنه نیایی من دهم بد را سزا؟
هیچ عاقل مر کلوخی را زند؟ هیچ با سنگی عتابی کس کند؟

متن آیه

إِنَّا هَدَيْنَاهُ السَّبِيلَ
إِذَا شَاءَ وَمَا لَنَا لَوْ كَفَرْنَا

ما راه را به او نشان دادیم
می‌خواهد سپاسگزار باشد یا ناسپاس
(انسان / ۳)

متن خوانی آیه

۱. مفهوم «می‌خواهد شکرگزار یا ناسپاس باشد» به انتخاب میان دو راه اشاره دارد؛ پس این آیه بیانگر اختیار است.
۲. خداوند راه درست را به انسان نشان داده است و این دیگر دست خود انسان است که آن راه را برود یا نرود.
۳. پیام ضمنی «الف»: این آیه نشان‌دهنده «هدایت ویژه انسان» است.
۴. پیام ضمنی «ب»: این آیه نشان‌دهنده هدایت الهی توسط پیامبران است. یعنی اشاره به هدایت تشریحی دارد.

متن آیه

قَدْ جَاءَكُمْ
بَصَائِرٌ مِّن رَّبِّكُمْ
فَمَن أَبْصَرَ فَلْتَنفِسْهُ
وَ مَن عَمِيَ فَعَلَيْهَا ...

به راستی آمده است نزد شما
دلایلی روشن از پروردگارتان؛
پس هر که بینا گشت به سود خودش،
و هر کس کوری پیشه کرد به زیان خودش است ...

(انعام / ۱۰۴)

تدبر در قرآن (۱)

پس از ترجمه آیات زیر در آن تأمل کنید و توضیح دهید چگونه محتوای این آیات می‌تواند نشانی از وجود اختیار در انسان باشد؟
پاسخ: خداوند اعلام می‌کند که رهنمودها و دلایلی روشن را برای شما فرستادیم (ارسال پیامبران و وجود فطرت) اکنون شما با اختیار خودتان باید انتخاب کنید و سود و زیان این انتخاب‌تان به خودتان می‌رسد.

متن خوانی آیه:

۱. مفهوم ﴿فَمَن أَبْصَرَ فَلْتَنفِسْهُ﴾ (پس هر که بینا گشت) و ﴿وَ مَن عَمِيَ فَعَلَيْهَا﴾ (هر کس کوری پیشه کرد) به انتخاب میان این دو راه اشاره دارد؛ پس این آیه بیانگر اختیار است.
۲. خداوند راه درست را با رهنمودهایی به انسان ارائه کرده است و این دست خود انسان است که این راه را برود یا نرود.
۳. این آیه با آیه ﴿إِنَّا هَدَيْنَاهُ السَّبِيلَ إِمَّا شَاكِرًا وَإِمَّا كَفُورًا﴾ ارتباط مفهومی دارد و هر دو تأکید بر اختیار انسان دارند.

متن آیه

ذَلِك بِمَا قَدَّمْتَ آيِدِيكُم
وَ أَنَّ اللَّهَ لَيْسَ بِظَلَّامٍ لِّلْعَبِيدِ

این [عقوبت] به خاطر کار و کردار پیشین شماست،
[وگرنه] خداوند هرگز نسبت به بندگانش [خود] بیدادگر نیست. (آل عمران / ۱۸۲)

تدبر در قرآن (۲)

پاسخ: در آیه آمده است که «عقوبت به دلیل انجام کارهای خودتان است» که با اختیار انتخاب شده‌اند، و خداوند نسبت به بندگانش بیدادگر و ظالم نیست.

متن خوانی آیه:

۱. ﴿ذَلِك بِمَا قَدَّمْتَ آيِدِيكُم﴾ نشان می‌دهد که علت وجود آتش دوزخ، گناهانی است که انسان‌ها با اختیار خود انجام داده‌اند.
۲. انسان چون مختار است؛ پس «مسئول اعمال اختیاری خودش است».
۳. رابطه علت و معلولی: «انجام کارهایی که گناه بوده است» علت است برای روی دادن این معلول: «عقوبت الهی»
۴. این آیه با آیه ﴿إِنَّا هَدَيْنَاهُ السَّبِيلَ إِمَّا شَاكِرًا وَإِمَّا كَفُورًا﴾ و آیه قَدْ جَاءَكُمْ بَصَائِرٌ مِّن رَّبِّكُمْ فَمَن أَبْصَرَ فَلْتَنفِسْهُ وَ مَن عَمِيَ فَعَلَيْهَا ... ارتباط مفهومی دارد و هر سه بر اختیار انسان تأکید دارند.
۵. این آیه با مطلبی که در سال دهم در مورد «تشبیه خوردن مال یتیم به خوردن آتش» آمده است، ارتباط مفهومی دارد.

قانون‌مندی جهان، زمینه‌ساز شکوفایی اختیار

۱. اعتقاد به خداوند حکیم

شکوفایی اختیار در انسان

اعتقاد به خداوند حکیم

- اعتقاد به خداوندی حکیم که با حکمت خود جهان را خلق کرده و آن را اداره می‌کند، این اطمینان را به انسان می‌دهد که همه وقایع و رخدادهای جهان، تحت یک برنامه سامان‌دهی شده و غایتمند انجام می‌گیرد.
- اگر ما دلیل رویدادها را نمی‌دانیم، ناشی از دانش محدود و ناقص ماست.
- هر حادثه در جهان، دارای هدف معینی است و این معنای حکیمانه بودن جهان هستی است.
- بیت «فطره‌ای کز جویباری می‌رود / از پی انجام کاری می‌رود» به مفهوم زیر اشاره دارد:
 - هدف‌داری جهان؛ هر حادثه‌ای در جهان، دارای هدف معینی است.
 - اعتقاد به خداوند حکیم که زمینه‌ساز شکوفایی اختیار در انسان است.
- نتایج دیگر ایمان به خداوند حکیم:
 - «اطمینان انسان از عدم نابودی جهان» چرا که اشتباه در کار خداوند راه ندارد و او «علیم» و «قادر» است.

متن آیه

إِنَّ اللَّهَ يُمِيسِكُ
السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ
أَن تَزُولَا
وَلَئِن زَالَتَا
إِن أَمْسَكْتَهُمَا
مِن أَحَدٍ مِّن بَعْدِهِ ...

همانا خداوند نگه می‌دارد
آسمان‌ها و زمین را
از منحرف شدن
و اگر منحرف شوند
نگه نمی‌دارد آن دو را
هیچ کسی بعد از او (مگر خود خداوند) ...

(فاطر / ۴۱)

۴۱۰. درست

۴۱۱. نادرست (اعمال انسان هرچه با اخلاص بالاتری همراه باشد، ارزش بیشتری دارد.)

۴۱۲. نادرست (در صورتی که حَسَن فعلی باشد و حَسَن فاعلی نباشد، ریا به حساب می آید.)

۴۱۳. درست

۴۱۴. درست

۴۱۵. نادرست (اولین ثمره اخلاص دستیابی به درجاتی از حکمت است.)

۴۱۶. نادرست (مقاومت در برابر دام‌های امروزی شیطان، روی آوردن به پیشگاه خداوند و پذیرش خالصانه فرمان‌های اوست.)

۴۱۷. فاعلی ۴۲۱. با اخلاص

۴۱۸. فعلی

۴۲۲. خالصانه

۴۱۹. حکمت

۴۲۰. فاعلی ۴۲۳. حکمت

۴۲۴. دیدار محبوب واقعی (یا قرب الهی)

۴۲۵. نفوذناپذیری در برابر وسوسه‌های شیطان

۴۲۶. حَسَن فعلی: انجام هر عمل مطابق با شکلی که خداوند فرمان داده است. حَسَن فاعلی: انسان در انجام هر عمل نیت خالص الهی داشته باشد.

۴۲۷. به این معناست که تمام جهت‌گیری‌های زندگی انسان سمت و سوی الهی پیدا کند و همه کارها فقط برای رضای او انجام پذیرد.

۴۲۸. توحید در عمل (یا توحید در عبادت)

۴۲۹. بله- چون نیت مؤمن از عمل او برتر است.

۴۳۰. ریا

۴۳۱. افزایش درجه اخلاص

۴۳۲. هم زندگی پاک و با نشاط دنیا را از دست خواهد داد و هم حیات سرشار از شادکامی آخرت را.

۴۳۳. دیدار محبوب حقیقی و تقرب به پیشگاه الهی

۴۳۴. ۱- افزایش معرفت و شناخت نسبت به خداوند ۲- راز و نیاز با خداوند و کمک خواستن از او ۳- دوری از گناه و تلاش برای انجام واجبات

۴۳۵. اخلاص - مراتب اخلاصشان (درجه اخلاصشان)

۴۳۶. ۱- دستیابی به درجاتی از حکمت ۲- نفوذناپذیری در برابر وسوسه‌های شیطان ۳- دریافت پاداش‌های وصف‌نشده.

۴۳۷. انسانی که ایمان به خدا دارد، هر قدر معرفت او به خداوند بیشتر شود، به افزایش درجه اخلاص کمک خواهد کرد. از این رو باید در آیات الهی تفکر بیشتری بکند.

۴۳۸. گزینه «۱» با مورد «ب» منطبق است. / گزینه «۲» با مورد «الف» منطبق است. / گزینه «۳» با مورد «پ» منطبق است.

۴۳۹. الف) مقصود از قیام فردی، همان توحید عملی در بُعد فردی است و مقصود از قیام جمعی همان توحید عملی در بُعد اجتماعی است. ب) تَقَوُّوا

۴۴۰. الف) شیطان ب) بخش اول «عدم بندگی شیطان» و بخش دوم «بندگی خداوند»

۳۹۸. **گزینه ۲** «هوی و هوس» و آنچه و آن کس که انسان امروزی را به هوس‌هایش می‌رساند، بت و معبود انسان امروزی شده است؛ به طوری که آن‌ها را همچون خدا می‌پرستد. در جهان امروز، این یک واقعیت تلخ است که انواع دیگری از شرک که بسیار پیچیده‌تر از شرک قدیم است، در میان بشر به چشم می‌خورد. (صفحه ۳۷)

۳۹۹. **گزینه ۱** ریشه بت‌پرستی و شرک جدید آن است که برخی از انسان‌ها در عین قبول داشتن خداوند، دین و دستورات دینی را در متن زندگی خود وارد نمی‌کنند و برعکس تمایلات دنیوی و نفسانی خود را اصل قرار می‌دهند. تبعیت از هوای نفس (بت درون) نیز همان شرک عملی در بعد فردی است. (صفحه ۳۵)

۴۰۰. **گزینه ۳** در آیه مذکور به نپذیرفتن ولایت (حکومت یا دوستی) دشمنان خدا و مسلمانان تأکید شده است و در ادامه آیه، علت این نهی را کفر ورزیدن آنان به دین حقی که از جانب خداوند آمده است، معرفی می‌کند: «وَقَدْ كَفَرُوا بِمَا جَاءَكُمْ مِنَ الْحَقِّ» (صفحه ۳۵)

۴۰۱. **گزینه ۴** میان بُعد فردی و بُعد اجتماعی توحید، رابطه متقابل وجود دارد، نه تقابل. زیرا تقابل به معنای مخالفت است. اگر قرار باشد همه افراد جامعه خواسته و تمایلات دنیوی خود را دنبال کنند، تفرقه و تضاد جامعه را فرا می‌گیرد و امکان رشد و تعالی از بین می‌رود. (صفحه ۳۵)

۴۰۲. **گزینه ۴** عبارات «کوشش افراد در روابط خود با یکدیگر تا فرمان الهی حاکم باشد» و «نهادهای سازمان‌ها یکپارچه در جهت الهی شوند» هر دو دلالت دارند بر: «بُعد اجتماعی توحید عملی» و عبارات «در نظر گرفتن رضای الهی در انتخاب شغل» و «تنظیم ساعات مطالعه برای نتیجه‌گرفتن در کنکور در جهت رضای او» دلالت دارند بر: «بعد فردی توحید عملی» (صفحه ۳۵)

۴۰۳. **گزینه ۱** اگر قرار باشد در یک جامعه، همه فقط خواسته‌ها و تمایلات دنیوی خود را دنبال کنند و تنها منافع خود را محور فعالیت اجتماعی قرار دهند و اهل ایثار و تعاون و خیر رساندن به دیگران نباشند، تفرقه و تضاد جامعه را فرا می‌گیرد و امکان رشد و تعالی از بین می‌رود. در چنین جامعه‌ای، روزبه‌روز انسان‌های ستمگر بیشتر قدرت پیدا می‌کنند و دیگران را در خدمت امیال خود به کار می‌گیرند. دلیل نادرستی «تسلیم بودن در برابر امیال و قدرتی که انسان را به بردگی جدید می‌کشاند»: مربوط به بعد فردی شرک عملی است، درحالی که صورت سؤال از بُعد اجتماعی سخن به میان آورده است. (صفحه ۳۵)

۴۰۴. **گزینه ۲** از جمله موارد شرک در جهان امروزی که بسیار پیچیده‌تر از بت‌پرستی قبل از اسلام است، این است که بسیاری از انسان‌ها جهان خلقت را ملک خود تلقی می‌کنند و خود را مالک، ولی و پرورش‌دهنده (رب) جهان می‌پندارند. برخی از این انسان‌ها، مانند فرعون که «أَنَا رَبُّكُمْ الْأَعْلَى» می‌گفت و خود را پروردگار بزرگ مردم معرفی می‌کرد، خود را مالک دیگر جوامع می‌پندارند و برای آن‌ها تصمیم‌گیری می‌کنند. (صفحه ۳۶-۳۷)

درس چهارم

۴۰۵. ای فرزندان آدم، آیا با شما عهد نکرده بودیم که شیطان را پرستش نکنید؛ همانا او برای شما دشمنی آشکار است.

۴۰۶. حَسَن فاعلی

۴۰۷. بگو فقط شما را به یک چیز پند می‌دهم که برای خدا به پاخیزید دو تا دو تا و یکی یکی.

۴۰۸. «ب» درست است. «الف» نادرست است؛ چون: «تشخیص شرک، دشوار است نه ناممکن.»

۴۰۹. نادرست (فاقد حَسَن فاعلی است.)

۴۴۱. «قیام فقط برای خدا» به مفهوم «اخلاص در بندگی» اشاره دارد. کسی «فقط خداوند را پرستیده است و توحید عملی را در خود محقق ساخته است» که «فقط برای خداوند قیام کند»؛ یعنی فقط بندگی او را بکند.
۴۴۲. وقتی فردی کار خیری انجام می‌دهد، به این معنی است که اولاً اخلاص در اندیشه دارد. ثانیاً چون آن را به عمل تبدیل کرده است، پس اخلاص در قلب دارد؛ وگرنه امکان نداشت که آن عمل انجام پذیرد.
۴۴۳. درست
۴۴۴. نادرست (هر انسانی چنین ویژگی را دارد).
۴۴۵. درست
۴۴۶. نادرست (زیرا عمل از جهت کسب و کیفیت و زمان و مکان مطابق با دستور خدا حسن فعلی است نه فاعلی).
۴۴۷. درست
۴۴۸. نادرست (بیانگر حُسن فعلی است نه فاعلی)
۴۴۹. نادرست (امکان دارد). ۴۵۱. معرفت (با آگاهی)
۴۵۰. درست ۴۵۲. نادان
۴۵۳. راز و نیاز با خداوند و کمک خواستن از او
۴۵۴. تلاش
۴۵۵. گناه
۴۵۶. روزه
۴۵۷. حکمت (یا معرفت)
۴۵۸. مخلص (با اخلاص)
۴۵۹. کسانی که «بردهٔ غفلت» را کنار زده باشند.
۴۶۰. اگر انسان در مسیر اخلاص پیش رود.
۴۶۱. حسن فعلی
۴۶۲. تقدم حُسن فاعلی بر حُسن فعلی
۴۶۳. شخص اندیشه و دل خود را جایگاه خدا کند و عملش را فقط برای رضای خداوند و همان‌گونه که او دستور داده است، انجام دهد.
۴۶۴. به مرحله‌ای که می‌تواند در شرایط سخت و پیچیده حق را از باطل تشخیص دهد و گرفتار باطل نشود.
۴۶۵. روزه‌اش درست نیست؛ چون: حُسن فعلی دارد اما حُسن فاعلی ندارد. در نتیجه یکی از ارکان درستی و صحت یک عمل را ندارد و به همین دلیل روزه‌اش درست نیست.
۴۶۶. ۱. «غفلت از خداوند را کم می‌کند». ۲. «محبت او را در قلب تقویت می‌سازد.» و ۳. «انسان را بهره‌مند از کمک‌های او (امدادهای الهی) می‌کند.»
۴۶۷. «عمل» بر اساس معرفت و آگاهی، بسیار ارزشمندتر از «عمل» بدون معرفت یا با میزان کم آن است. نمازی که با معرفت انجام بگیرد، نزد خداوند بسیار ارزشمندتر از نمازی است که به‌جا آورندهٔ آن، نمی‌داند چه می‌گوید و برای چه می‌گوید.
۴۶۸. آیهٔ «بگو همانا نماز و عبادت‌هایم و مرگم فقط برای خداست که پروردگار جهانیان است» با مفاد آیهٔ «إِلَّمْ أَعْهَدُ إِلَيْكُمْ يَا بَنِي آدَمَ أَنْ لَا تَعْبُدُوا الشَّيْطَانَ...» ارتباط مفهومی ندارد.
۴۶۹. کامل‌ترین تعبیر دربارهٔ زندگی به خاطر خدا در آیهٔ «بگو همانا

- نماز و عبادت‌هایم و زندگی و مرگم برای خداست که پروردگار جهانیان است» آمده است که این آیه بیانگر حسن فاعلی و اخلاص در بندگی است. (صفحه ۴۳-۴۴)
۴۷۰. گزینه ۱ «وَ مَا خَلَقْتُ الْجِنَّ وَ الْإِنْسَ إِلَّا لِيَعْبُدُونَهُ» به اخلاص در بندگی یا همان حسن فاعلی اشاره دارد که با مفاد آیهٔ «بگو همانا نماز و عبادت‌هایم و زندگی و مرگم برای خداست که پروردگار جهانیان است» ارتباط دارد. (صفحه ۴۳-۴۴)
۴۷۱. عبارت قرآنی «إِلَّمْ أَعْهَدُ إِلَيْكُمْ يَا بَنِي آدَمَ أَنْ لَا تَعْبُدُوا الشَّيْطَانَ»؛ آیا با شما عهد بستیم ای فرزندان آدم که شیطان را نپرستید، به عهد و پیمان خداوند با انسان اشاره دارد. (صفحه ۴۳)
۴۷۲. اخلاص در بندگی و عبودیت به معنای عبادت خالصانه برای خداست که مربوط به توحید عملی است و عبارت «... أَنْ تَقُومُوا لِلَّهِ...»؛ برای خدا قیام کنید، به داشتن نیت الهی اخلاص در قیام، اشاره دارد. (صفحه ۴۳)
۴۷۳. گزینه ۱ «بَا تَوْجِهَ بِهٖ مَفَادِ آيَةِ «قُلْ إِنَّمَا أَعِظُكُمْ بِوَاحِدَةٍ أَنْ تَقُومُوا لِلَّهِ مَثْنَى وَ فُرَادَى...»؛ بنابراین فرمان خداوند مسلمانان برای اجرای فرامین الهی به‌صورت جمعی و فردی بپایبند و اقدام نمایند. (صفحه ۴۳)
۴۷۴. گزینه ۴ «بَا تَوْجِهَ بِهٖ مَفَادِ آيَةِ «قُلْ إِنَّمَا أَعِظُكُمْ بِوَاحِدَةٍ أَنْ تَقُومُوا لِلَّهِ مَثْنَى وَ فُرَادَى»؛ با مفاد آیهٔ «بگو همانا نماز و عبادت‌هایم و زندگی و مرگم برای خداست که پروردگار جهانیان است» ارتباط مفهومی دارد. (صفحه ۴۳)
۴۷۵. گزینه ۴ «بَا تَوْجِهَ بِهٖ مَفَادِ آيَةِ «إِلَّمْ أَعْهَدُ إِلَيْكُمْ يَا بَنِي آدَمَ أَنْ لَا تَعْبُدُوا الشَّيْطَانَ»؛ در سرزنش کسانی است که گرایش فطری به سوی خدا را نادیده گرفته و اسیر شیطان و هواهای نفسانی شده‌اند. (صفحه ۴۳)
۴۷۶. گزینه ۲ «خداوند با انسان عهد بسته است که از پرستش شیطان دوری کند و خدا را پرستد. از آیهٔ شریفهٔ «إِلَّمْ أَعْهَدُ إِلَيْكُمْ يَا بَنِي آدَمَ أَنْ لَا تَعْبُدُوا الشَّيْطَانَ...»؛ برداشت می‌گردد که گرایش به پرستش در خلقت ما و نوع آفرینش، (فطرت) قرار دارد و خداوند انسان بی‌توجه به این گرایش را بازخواست می‌کند. (صفحه ۴۳)
۴۷۷. گزینه ۴ «در این آیه به عهد خداوند اشاره شده که در فطرت انسان بسته شده است بنابراین پرستش خدا در وجود انسان، گرایشی فطری است. در ادامهٔ این آیه به این موضوع اشاره می‌شود که اخلاص برای خداوند تنها راه مستقیم (نجات) است. (صفحه ۴۳)
۴۷۸. گزینه ۴ «عهد خدا در فطرت انسان، مبنی بر عدم بندگی شیطان و بندگی خدا، در آیهٔ گزینهٔ ۴ مطرح شده است. (صفحه ۴۳)
۴۷۹. گزینه ۴ «طبق آیهٔ مورد سؤال خداوند مردم را تنها به یک چیز اندرز می‌دهد که آن، قیام برای خداست. یعنی خالصانه و با نیت الهی اقدام کنیم. حسن فعلی به دنبال حسن فاعلی می‌آید. یعنی حسن فعلی مؤخر از حسن فاعلی است. (صفحه ۴۳)
۴۸۰. گزینه ۲ «زندگی، عرصهٔ تولید عملی و سبک زندگی توحیدی است که انجام کارها برای رضای خدا، عبودیت و بندگی خداست. عبارت قرآنی «... أَنْ تَقُومُوا لِلَّهِ» به قیام کردن برای رضای خدا اشاره دارد. لذا و بیانگر مفهوم اخلاص در بندگی است. (صفحه ۴۳)
۴۸۱. گزینه ۴ «در این آیه خداوند انسان‌ها را به عهدی که در فطرت آنها است یعنی عدم پرستش شیطان و پیروی خالصانه از خدا، آگاه می‌کند. (صفحه ۴۳)
۴۸۲. گزینه ۴ «مفهوم بیت به‌این اشاره دارد که باید دل را از آفت شرک پاک کرد و مراقب بود تا شرک در جان و دل انسان نفوذ نکند؛ زیرا براساس و با توجه به این بیت «راه‌یابی شرک به دل انسان از راه رفتن مورچه‌های سیاه در شب تاریک بر تخته‌سنگی سیاه پنهان‌تر است.» (صفحه ۴۳)
۴۸۳. مفاد آیهٔ «قُلْ إِنَّمَا أَعِظُكُمْ بِوَاحِدَةٍ أَنْ تَقُومُوا لِلَّهِ مَثْنَى وَ فُرَادَى»؛ اشاره به مفهوم این بیت دارد. (صفحه ۴۳)

۴۸۴. **گزینه ۳** با توجه به مفهوم بیت «پاسبان حرم دل شده‌ام شب همه شب / تا در این پرده جز اندیشه او نگذارم»، راه حفظ دل از آفت شرک خالص کردن عمل برای خداوند است. (صفحه ۴۳-۴۴)

۴۸۵. **گزینه ۱** از دیدگاه پیامبر (ص) مؤمنان، با توجه به مراتب اخلاصشان، بر یکدیگر برتری پیدا می‌کنند و با توجه به سخن امام صادق (ع) عمل خالص آن عملی است که دوست نداری کسی جز خدا به‌خاطر آن کار تو را ستایش و تمجید کند. (صفحه ۴۴)

۴۸۶. **گزینه ۳** بیت مذکور به پاسبانی و نگهبانی از دل و اندیشه در برابر خطرات و تهدیدهای ممکن برای توحید، اشاره دارد. زیرا آن کس که راه توحید را برمی‌گزیند و در پی آن اندیشه و دل و عمل خویش را رضای حضرت دوست قرار می‌دهد، خطرانی او را تهدید می‌کند و احتمال انحراف از توحید برای او هست. (صفحه ۴۳ و ۴۴)

۴۸۷. **گزینه ۳** انجام عمل برای رضای خدا به مفهوم برخورداری انسان از حسن فاعلی و نیت الهی است که بیانگر اخلاص در بندگی است و در عبارت شریفه «أَنْ تَقْوَمُوا لِلَّهِ...» قیام خالصانه برای رضای خدا، ترسیم یافته است. (صفحه ۴۳ و ۴۴)

۴۸۸. **گزینه ۳** حدیث ذکر شده، به حسن فاعلی یا نیت قلبی درونی که مرتبط با اخلاص در قلب است، اشاره دارد. تا نیت و قصد قلبی انسان از انجام یک عمل خدایی نشود، آن عمل خدایی نمی‌گردد و خالصانه نمی‌شود. (صفحه ۴۴ و ۴۵)

۴۸۹. **گزینه ۱** شکل و شیوه یک عمل که به جسد آن عمل تشبیه می‌شود، همان حسن فعلی است و نیت و قصد الهی در عمل که به روح تشبیه می‌شود، همان حسن فاعلی است. در حدیث پیامبر اکرم (ص) که فرمود: «بَيِّنَةُ الْمُؤْمِنِ خَيْرٌ مِنْ عَمَلِهِ» به تقدم برتری و تقدم نیت (حسن فاعلی) بر عمل (حسن فعلی) اشاره شده است. (صفحه ۴۴ و ۴۵)

۴۹۰. **گزینه ۱** اگر عمل با شکل و شیوه و چهارچوب دستور داده شده از سوی خدا انجام شود، دارای حسن فعلی است و نتیجه حسن فاعلی است. کلید واژه «عبدونی: مرا بپرستید» به اخلاص و نیت الهی در بندگی، یعنی حسن فاعلی اشاره می‌کند. (صفحه ۴۳ و ۴۶)

۴۹۱. **گزینه ۱** در هر عمل باید دو حُسن موجود باشد: ۱. حُسن فاعلی ۲. حُسن فعلی. حُسن فاعلی بدین معناست که انجام‌دهنده کار، معرفت درست و نیت الهی داشته باشد. حُسن فعلی نیز بدین معناست که کار به درستی و به همان صورت که خدا فرمان داده، انجام شود. طبق حدیث پیامبر (ص) که فرمود: «بَيِّنَةُ الْمُؤْمِنِ خَيْرٌ مِنْ عَمَلِهِ» نیت (حسن فاعلی) بر حسن فعلی تقدم دارد. (صفحه ۴۵-۴۴)

۴۹۲. **گزینه ۲** گرفتار شدن به ریا، نتیجه نداشتن نیت الهی و حُسن فاعلی است. بنابراین با حدیث «همانا اعمال انسان وابسته به نیت‌های اوست» مرتبط است. اگر کسی گرفتار غفلت شود و چشم اندیشه را به روی جهان ببندد، آیات الهی را نخواهد یافت و دل به مهر او نخواهد داد. (صفحه ۴۵-۴۴)

۴۹۳. **گزینه ۳** کسی که به ریا دچار شده، از نیت الهی و کسب رضای خدا در عملش بی‌بهره است. یعنی حسن فاعلی ندارد. بنابراین اعمالش باطل می‌گردد و از اخلاص بهره‌ای ندارد. اخلاص در بندگی به مفهوم توحید عملی است. (صفحه ۴۵-۴۴)

۴۹۴. **گزینه ۴** پرستش خداوند مربوط به عبودیت و بندگی می‌شود (نه اعتقاد) و زمانی که تمام جهت‌گیری‌های انسان سمت و سوی الهی پیدا کند، مفهوم اخلاص در بندگی محقق می‌شود. اخلاص در بندگی، مربوط به توحید عملی است که از کلید واژه «عَبْدُونِي: مرا بپرستید» برداشت می‌شود. (صفحه ۴۳ و ۴۴)

۴۹۵. **گزینه ۳** دقت شود که در آیه مذکور، لفظ «عَبْدُونِي: مرا بپرستید» به پرستش خالصانه اشاره دارد. یعنی حسن فاعلی موردنظر است نه حسن فعلی. (در گزینه ۲ و ۴) خداوند عدم پرستش شیطان و فقط پرستش خودش را در فطرت

انسان‌ها نهاده است و اخلاص در بندگی، راه نفوذ شیطان را در انسان، مسدود می‌کند. (صفحه ۴۵-۴۴ و ۴۳)

۴۹۶. **گزینه ۲** بیت موردنظر، به یکی از راه‌های تقویت اخلاص، یعنی افزایش معرفت به خدا اشاره دارد. زیرا نشانه‌های خداوند در جهان هستی، وجود دارد و تفکر در آن‌ها لازم است. (صفحه ۴۶)

۴۹۷. **گزینه ۱** از راه‌های تقویت اخلاص، افزایش معرفت نسبت به خداوند است. خوب است ساعاتی را صرف تفکر در آیات و نشانه‌های الهی کنیم تا به اخلاص در بندگی و توحید عملی دست یابیم. (صفحه ۴۶)

۴۹۸. **گزینه ۱** بیت به تفکر در آفرینش جهت افزایش معرفت نسبت به خداوند اشاره دارد که با حدیث امام علی (ع) در درس ۱ سال دوازدهم که فرمود: «مَا رَأَيْتُ شَيْئًا إِلَّا وَرَأَيْتُ اللَّهَ قَبْلَهُ وَبَعْدَهُ وَمَعَهُ» و به رویت نشانه‌های خدا در هستی، مرتبط است. (صفحه ۴۶)

۴۹۹. **گزینه ۱** از راه‌های تقویت اخلاص، راز و نیاز با خدا و یاد اوست. آیه شریفه «إِنَّ الصَّلَاةَ تَنْهَىٰ عَنِ الْفَحْشَاءِ وَالْمُنْكَرِ وَلَذِكْرُ اللَّهِ أَكْبَرُ» به یاد خدا که مهم‌ترین فایده است، اشاره دارد. (صفحه ۴۷-۴۶ ترکیبی)

۵۰۰. **گزینه ۲** در این بیت به لزوم تقویت معرفت نسبت به خداوند اشاره شده است که از راه‌های تقویت اخلاص در بندگی می‌باشد زیرا پیوند محکمی میان معرفت به خداوند و ایمان به او وجود دارد؛ همچنین ارتباط دقیقی میان ایمان به خدا و اخلاص برقرار است. هر میزان که معرفت ما به خداوند بیشتر شود، به افزایش درجه اخلاص کمک خواهد کرد. (صفحه ۵۶ و ۵۸)

۵۰۱. **گزینه ۳** «افزایش معرفت» به خدا یکی از راه‌های تقویت اخلاص است. خوب است ساعاتی را صرف تفکر در آیات و نشانه‌های الهی کنیم. در آیه «إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِّقَوْمٍ يَتَفَكَّرُونَ» به موضوع تفکر در آفرینش، تأکید شده است. (صفحه ۴۶-۴۵)

۵۰۲. **گزینه ۲** از راه‌های تقویت اخلاص، دوری از گناه و تلاش برای انجام واجبات است، که روایت مذکور به همین مورد اشاره دارد. (صفحه ۴۷)

۵۰۳. **گزینه ۱** ابیات به «افزایش معرفت نسبت به خدا» از راه تقویت اخلاص اشاره می‌کند. زیرا کسی که با تفکر در آفرینش به آیات الهی می‌نگرد، خدا را در مخلوقات مشاهده می‌کند. (صفحه ۴۶)

۵۰۴. **گزینه ۳** امیرالمومنین علی (ع) می‌فرماید: «خداوند بدان جهت روزه را واجب کرد تا اخلاص مردم را بیازماید.» بیت مذکور با اشاره به دسترسی نیافتن شیطان به مقام بلند شخص با اخلاص، بیان می‌کند که از ثمرات اخلاص نفوذناپذیری در برابر وسوسه‌های شیطان است. (صفحه ۴۸-۴۷)

۵۰۵. **گزینه ۳** همان‌طور که از متن آیه برمی‌آید خداوند در پاداش به بندگان نیکوکار خود آن‌ها را هدایت می‌کند بنابراین گزینه ۳ درست است چون به این موضوع اشاره دارد که بنده مخلص به چنان بصیرتی می‌رسد که می‌تواند حق را از باطل تشخیص دهد و این همان هدایت الهی است. (صفحه ۴۸)

۵۰۶. **گزینه ۳** تشخیص حق از باطل، زمانی است که هدایت الهی نصیب انسان شود. اما انسان با اخلاص به درجاتی از حکمت دست می‌یابد که می‌تواند با دانش متین و محکم خود، از خطا پرهیز کند و این کار با هدایت الهی انجام می‌شود که در آیه «وَ الَّذِينَ جَاهَدُوا فِينَا لَنَهْدِيَنَّهُمْ سُبُلَنَا» ترسیم یافته است. (صفحه ۴۷)

۵۰۷. **گزینه ۲** از ثمرات اخلاص در بندگی و توحید عملی، نفوذناپذیری در برابر وسوسه‌های شیطان و در نتیجه بازداشتن از بدی و زشت کاری است. (صفحه ۴۷)

۵۰۸. **گزینه ۳** یکی از میوه‌های درخت اخلاص، دستیابی به درجاتی از حکمت است. حکمت، به معنای علم محکم و استوار و به دور از خطاست که هدف درست و راه رسیدن به آن را نشان می‌دهد و مانع لغزش‌ها و تباهی‌ها می‌شود. (صفحه ۴۷)

انسان‌ها نهاده است و اخلاص در بندگی، راه نفوذ شیطان را در انسان، مسدود می‌کند. (صفحه ۴۵-۴۴ و ۴۳)

۴۹۶. **گزینه ۲** بیت موردنظر، به یکی از راه‌های تقویت اخلاص، یعنی افزایش معرفت به خدا اشاره دارد. زیرا نشانه‌های خداوند در جهان هستی، وجود دارد و تفکر در آن‌ها لازم است. (صفحه ۴۶)

۴۹۷. **گزینه ۱** از راه‌های تقویت اخلاص، افزایش معرفت نسبت به خداوند است. خوب است ساعاتی را صرف تفکر در آیات و نشانه‌های الهی کنیم تا به اخلاص در بندگی و توحید عملی دست یابیم. (صفحه ۴۶)

۴۹۸. **گزینه ۱** بیت به تفکر در آفرینش جهت افزایش معرفت نسبت به خداوند اشاره دارد که با حدیث امام علی (ع) در درس ۱ سال دوازدهم که فرمود: «مَا رَأَيْتُ شَيْئًا إِلَّا وَرَأَيْتُ اللَّهَ قَبْلَهُ وَبَعْدَهُ وَمَعَهُ» و به رویت نشانه‌های خدا در هستی، مرتبط است. (صفحه ۴۶)

۴۹۹. **گزینه ۱** از راه‌های تقویت اخلاص، راز و نیاز با خدا و یاد اوست. آیه شریفه «إِنَّ الصَّلَاةَ تَنْهَىٰ عَنِ الْفَحْشَاءِ وَالْمُنْكَرِ وَلَذِكْرُ اللَّهِ أَكْبَرُ» به یاد خدا که مهم‌ترین فایده است، اشاره دارد. (صفحه ۴۷-۴۶ ترکیبی)

۵۰۰. **گزینه ۲** در این بیت به لزوم تقویت معرفت نسبت به خداوند اشاره شده است که از راه‌های تقویت اخلاص در بندگی می‌باشد زیرا پیوند محکمی میان معرفت به خداوند و ایمان به او وجود دارد؛ همچنین ارتباط دقیقی میان ایمان به خدا و اخلاص برقرار است. هر میزان که معرفت ما به خداوند بیشتر شود، به افزایش درجه اخلاص کمک خواهد کرد. (صفحه ۵۶ و ۵۸)

۵۰۱. **گزینه ۳** «افزایش معرفت» به خدا یکی از راه‌های تقویت اخلاص است. خوب است ساعاتی را صرف تفکر در آیات و نشانه‌های الهی کنیم. در آیه «إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِّقَوْمٍ يَتَفَكَّرُونَ» به موضوع تفکر در آفرینش، تأکید شده است. (صفحه ۴۶-۴۵)

۵۰۲. **گزینه ۲** از راه‌های تقویت اخلاص، دوری از گناه و تلاش برای انجام واجبات است، که روایت مذکور به همین مورد اشاره دارد. (صفحه ۴۷)

۵۰۳. **گزینه ۱** ابیات به «افزایش معرفت نسبت به خدا» از راه تقویت اخلاص اشاره می‌کند. زیرا کسی که با تفکر در آفرینش به آیات الهی می‌نگرد، خدا را در مخلوقات مشاهده می‌کند. (صفحه ۴۶)

۵۰۴. **گزینه ۳** امیرالمومنین علی (ع) می‌فرماید: «خداوند بدان جهت روزه را واجب کرد تا اخلاص مردم را بیازماید.» بیت مذکور با اشاره به دسترسی نیافتن شیطان به مقام بلند شخص با اخلاص، بیان می‌کند که از ثمرات اخلاص نفوذناپذیری در برابر وسوسه‌های شیطان است. (صفحه ۴۸-۴۷)

۵۰۵. **گزینه ۳** همان‌طور که از متن آیه برمی‌آید خداوند در پاداش به بندگان نیکوکار خود آن‌ها را هدایت می‌کند بنابراین گزینه ۳ درست است چون به این موضوع اشاره دارد که بنده مخلص به چنان بصیرتی می‌رسد که می‌تواند حق را از باطل تشخیص دهد و این همان هدایت الهی است. (صفحه ۴۸)

۵۰۶. **گزینه ۳** تشخیص حق از باطل، زمانی است که هدایت الهی نصیب انسان شود. اما انسان با اخلاص به درجاتی از حکمت دست می‌یابد که می‌تواند با دانش متین و محکم خود، از خطا پرهیز کند و این کار با هدایت الهی انجام می‌شود که در آیه «وَ الَّذِينَ جَاهَدُوا فِينَا لَنَهْدِيَنَّهُمْ سُبُلَنَا» ترسیم یافته است. (صفحه ۴۷)

۵۰۷. **گزینه ۲** از ثمرات اخلاص در بندگی و توحید عملی، نفوذناپذیری در برابر وسوسه‌های شیطان و در نتیجه بازداشتن از بدی و زشت کاری است. (صفحه ۴۷)

۵۰۸. **گزینه ۳** یکی از میوه‌های درخت اخلاص، دستیابی به درجاتی از حکمت است. حکمت، به معنای علم محکم و استوار و به دور از خطاست که هدف درست و راه رسیدن به آن را نشان می‌دهد و مانع لغزش‌ها و تباهی‌ها می‌شود. (صفحه ۴۷)

۵۰۹. **گزینه ۲** ﴿ از میوه‌های درخت اخلاص، نفوذناپذیری در برابر وسوسه‌های شیطان است که راه هوای نفس و شیطان را مسدود می‌کند. اخلاص در بندگی، بازتابی از توحید عملی است و عبارت قرآنی ﴿أَنْ تَقُومُوا لِلَّهِ﴾ به قیام خالصانه برای خدا اشاره دارد.

۵۱۰. **گزینه ۴** معنای اخلاص در بندگی، عبودیت و پرستش خدای یگانه و انجام کارها برای رضای اوست. یکی از میوه‌های درخت اخلاص، نفوذناپذیری در برابر وسوسه‌های شیطان است که در مورد داستان حضرت یوسف (ع) نقل شده است: ﴿وَلَقَدْ زَاوَدْتُهُ عَنْ نَفْسِهِ فَاسْتَعْصَمَ﴾ و به ترک گناه و دوری از آن اشاره کرده است.

۵۱۱. **گزینه ۳** یکی از میوه‌های درخت اخلاص، دریافت پاداش‌های وصف‌ناپذیر است. بندگی خالصانه خداوند ثمراتی دارد که چه بسا در ذهن ما نگنجد و از تصور ما فراتر رود. از جمله این پاداش‌های وصف‌ناشدنی، دیدار محبوب حقیقی و تقرب به پیشگاه کسی است که بنا به تعبیر امیرمؤمنان، «نهایت آرزوی عارفان، دوست دل‌های صادقان، ولی مؤمنان و معبود عالمیان است».

۵۱۲. **گزینه ۲** طبق آیه: «بگو همانا نماز و عبادت‌هایم و زندگی و مرگم فقط برای خداست که پروردگار جهانیان است»، علت اینکه تمامی اعمال باید برای خدا انجام شود، پروردگار بودن خداوند است. آیه ﴿... فَاسْتَعْصَمَ﴾ به دوری حضرت یوسف (ع) از گناه و عصمت ایشان اشاره دارد زیرا ایشان به مقام «مُخْلِصِينَ» رسیده بود و اگر انسان در اخلاص پیش رود، به مرحله‌ای می‌رسد که دیگر فریب وسوسه‌های شیطان را نمی‌خورد و گرفتار دام‌های شیطان نمی‌شود.

۵۱۳. **گزینه ۱** مقاومت در برابر دام‌های شیطان نیازمند روی آوردن به پیشگاه خداوند و پذیرش خالصانه فرمان‌های اوست. شیطان خود اقرار کرده است که توانایی فریب دادن مؤمنان با اخلاص را ندارد.

۵۱۴. **گزینه ۳** از جمله ثمرات اخلاص در بندگی، پاداش‌های وصف‌ناشدنی آن است، مانند دیدار محبوب حقیقی و تقرب به پیشگاه کسی که به تعبیر امیرمؤمنان: «نهایت آرزوی عارفان، دوست دل‌های صادقان، ولی مومنان و معبود عالمیان است».

۵۱۵. **گزینه ۳** عبارت قرآنی «عَبْدُونِي: مرا پرستید» به اخلاص در بندگی و عبودیت خالصانه و مراعات نمودن توحید عملی اشاره دارد و اولین ثمره آن دستیابی به درجاتی از حکمت است.

۵۱۶. **گزینه ۴** اولین ثمره نام برده شده از اخلاص که به تعبیر رسول خدا (ص) با چهل روز انجام کارهای خالصانه برای خدا به دست می‌آید، دستیابی به درجاتی از حکمت است.

۵۱۷. **گزینه ۳** بیت «بندگی کن تا که سلطنت کنند...» با اشاره به ثمرات وصف‌ناپذیر بندگی خالصانه با بیت «بر آستان جانان گر سر توان نهندن / گلبنانگ سربلندی بر آسمان توان زد» مرتبط است که بیانگر سربلندی ناشی از بندگی خداست.

۵۱۸. **گزینه ۱** عبارت ﴿قَالَتْ فَذَلِكُنَّ الَّذِي لُمْتُنَنِي فِيهِ﴾ سخن همسر عزیز مصر زلیخا می‌باشد و در راستای اعتراض زلیخا گفت: «آری من او را به کام گرفتن از خویش دعوت کردم ولی او خویشتن‌داری کرد».

۵۱۹. **گزینه ۱** براساس معنی صریح قرآن حضرت یوسف (ع) در برابر تهدید زلیخا که گفت: ﴿وَلَيْسَ لَكَ بِأَمْرٍ لَّيْسَ جَنَّتْ وَكَيْكُونَا مِنَ الضَّاعِرِينَ﴾ به نایبش پرداخت و گفت: پروردگارا زندان از نظر من محبوب‌تر است از آنچه این زنان مرا به سوی آن می‌خوانند.

۵۲۰. **گزینه ۳** مفاد آیات ۳۲ و ۳۳ سوره یوسف به نفوذناپذیری در برابر وسوسه‌های شیطان که نتیجه اخلاص در عمل است؛ اشاره دارد و با بیت «برو این دام

بر مرغی دگر نه که عنقا را بلند است آشیانه» ارتباط مفهومی دارد. (صفحه ۴۷-۴۸)

۵۲۱. **گزینه ۲** طبق آیه (۳۲ و ۳۳) سوره یوسف، حضرت یوسف (ع) به خداوند بیان می‌کند که اگر مکر زنان را از من منصرف نگردانی، از جاهلان می‌گردم. صاغربن به معنای خوارشدگان است. بیت مورد اشاره در گزینه‌های ۲ و ۱ در مورد مفهوم اخلاص برای خدا و ثمرات آن است که سیره اولیای دین است. (صفحه ۴۸)

درس پنجم

۵۲۲. الف) ترجمه: «به‌راستی که دلایل روشن از جانب پروردگارتان به سوی شما آمده، پس هر کس که بینا گشت، به سود خود او و هر کس کور دل گردد، به زیان خود اوست ...»

ب) ترجمه آیه: «این (عقوبت)، به خاطر کردار پیشین شماست، (و نیز به خاطر آن است که) خداوند هر گز به بندگان ستم نمی‌کند.»

در آیه نخست بینا یا کوردل بودن، کنایه از هدایت و ضلالت است که به دست و اراده خود انسان رقم می‌خورد.

در آیه دوم، عقوبتی که ناشی از کردار گذشته می‌باشد، نشان از اختیار انسان دارد.

۵۲۳. ترجمه: «همانا خداوند ننگه می‌دارد آسمان‌ها و زمین را از این که نابود شوند، و اگر بخواهند نابود شوند، کسی نمی‌تواند آن‌ها را حفظ کند مگر خود خداوند.»

مفهوم: اعتقاد به خدای حکیم، این اطمینان را به آدمی می‌دهد که جهان خلقت حافظ و نگهدارنده‌ای دارد که در کار او اشتباه نیست.

۵۲۴. درست

۵۲۵. نادرست (پیمان‌شکنی و عدم اجرای مسئولیت، مربوط به مسئولیت‌پذیری است.)

۵۲۶. نادرست (مشیت خداوند و قوانین حاکم بر هستی، زمینه‌ساز شکوفایی اختیار است.)

۵۲۷. نادرست (مخلوقات جهان از آن جهت که با فرمان و اراده الهی ایجاد می‌شوند، به قضای الهی وابسته هستند.)

۵۲۸. نادرست (آبی که برای رفع تشنگی می‌نوشیم، به سبب اعتماد به همین تقدیر و قضاست، نه تنها قضا.)

۵۲۹. درست ۵۳۰. درست

۵۳۱. نادرست (زیرا تقدیر الهی شامل همه ویژگی‌ها و کلیه روابط میان موجودات می‌شود.)

۵۳۲. اراده و تدبیر ۵۳۸. اراده

۵۳۳. اختیار ۵۳۹. به‌طور مستقیم - متفاوت

۵۳۴. مسئولیت‌پذیری و اختیار ۵۴۰. اراده الهی و خواست

۵۳۵. قدر و قضای الهی ۵۴۱. جبری و حتمی

۵۳۶. ذاتی ۵۴۲. اندازه

۵۳۷. تقدیر ۵۴۳. اندازه گرفتن

۵۴۴. انجام رساندن - پایان دادن - کم کردن - حتمیت بخشیدن

۵۴۵. ۱- تفکر و تصمیم ۲- احساس رضایت یا پشیمانی ۳- مسئولیت‌پذیری

۵۴۶. این اطمینان را به آدمی می‌دهد که جهان خلقت حافظ و نگهدارنده‌ای دارد که در کار او اشتباه نیست.

۵۴۷. از آن جهت که خدای متعال با علم خود، اندازه، حدود، ویژگی، موقعیت مکانی و زمانی آن‌ها را تعیین می‌کند.